

GAIUS VALERIUS
CATULLUS

VERŠÍKY A VERŠE

PŘELOŽILI
DANA SVOBODOVÁ,
ZDENĚK HRON, JIŘÍ ZÁČEK

Dopsal jsem knížku – novotou jen voní...

Komu jen do ní napsat věnování?

*Nepote – tobě: ty jsi mívával slova
uznání pro některé z těch mých brášek,
už když sis jako první Říman troufl
vykládat všech věků pojmuti do tří knih,
tak pracných, bohové, a učěných...*

*Vezmi si, brachú, tyhle drobnosti –
ať je má knížka, jaká je... Má Múzo,
patronko – kež nás dlouho přežije!*

Masarykova Univerzita v Brně		
Filozofická fakulta, Ústřední knihovna		
DRITČ	4452-01	
sign	871 - CATVA-4	
Systč	160399	

VERŠÍKY

Schůzky s přáteli

51

Jaro už vlaze rozechvívá vzduch;
už i ten nečas března, který nezná
míru, se tiší vánky od Zefyrů...

*Catulle, slyšíš? – teď! Už z fýžských plání,
z úrodné hroudy žhoucí Níkaje
k proslulým městům Asie si let!*

Mysl už už by chtěla tulačit
a nohy mi jen hrají: už tam být!

Na shledanou, vy sladké schůzky s druhy,
co z domu společně šli do daleka!
Z rozličných cest nás různý návrat čeká...

5.

Veranie – z mých přátel, jichž jsou celé
tisíce, příteli můj jediný –
vskutku ses vrátil v kruh své rodiny?
k svým milým bratrům, ke staříkové máti?

Ó ty ses vrátil! Zpět jsi – živ a zdravý...
Jak šťastné zprávy! Zas tě uvidím,
zase mi budeš vyprávět – jak bylo
v té Hispánii, jaká je to zem
a jaké národy tam žijí... a já
tvou šíji, rty i oči zlíbám.

Ze šťastlivců v tom světě vezdejším
najde se někdo šťastnější než já?

5.

Když na to přijde, musím říct – být vděčný
Catullus

umí, Quintie: víc než za obě oči, ba víc...
Catullus zná se odvděčit: nesmíš mu ale,
holenku, brát – co nad obě oči (ba víc!) má rád!

5.

Flavie, kdyby zdroj tvých slastných chvíl
nebyl prost vkusu nebo elegance,
jen stěží by ses o ní nešířil...

Jenže bůh suď co za zimničnou děvku
miluješ: odtud ten tvůj němý stud,

vid'! Ono i to mlčenlivé lůžko

vůněmi kvítí, syrských olejů

vytrubuje, že neléháš v něm sám.

Křičí i polštář – od dvou poválený –

s viklavou postelí, jež rozvrzanou

nohou si skřípí svoji žalobu.

A vůbec: co tvé rejdy nehlásá?

– Jak to? No neroštačit (a tak dál),

to bys tak vyzdímaně neplandal!

Poslyš, v mém zvučném verši, jenž má břínek,
popluješ s tou svou holkou po obloze...

Tak povídej – a hezky od A do Z!

5.

Špatně, můj milý Cornificie,
špatně je s Catullem – ach, je to bída:
co chvíli zlé se s ještě horším střídá...

A ty – jak ty ses pokusil svým slovem
(tak je to prostinké) mě utěšit?

Trampoty lásky – no a co má být...

To ti mám za zlé: jedno slůvko vydat,
předčíš i útěšného Simonida.

5.

Jen ke mně klidně přijď, můj Fabulle,
když ti būh přeje, poobědváš se mnou –
vezmi si ale s sebou pořádný
oběd a dívku půvabnou a jemnou
a víno, vtip a dobrou náladu...

Když tohle všechno přineseš si – inu,
pak poobědváš dobře. Catullus
má totiž v míšku samou pavučinu.

U mne však poznáš rozkoš – anebo
věcičku ještě lepší: dám ti masti,
jež darovala mojí milence
bohyně lásky, rozkoše a slasti...

Fabulle, přivoň – a pak bohy pros,
ať promění tě honem v obří nos!

5.

To zrodila tě lvice v horách libyjských
či Skylla se štěkotným vytím u pasu,
co surovou má povahu a drsný šprým –
že pro hlas prosebníka v tom mém posledním
trápení nemáš sluch? Ach, tak jsi ukrutný?

Lež a faleš! Co víc dokážeš dát,
 Alfene, druhům svým...?
 Nemáš, necito, zbla slitování
 se sladkým přítelem?
 Cožpak klidně své lsti chceš dát i mne,
 pokrytce, zrádně v plen?
 – Avšak bezbožný čin, spáchaný lští,
 uráží božský vkus!
 To tě nezajímá: necháš mě dál,
 chudáka, v neštěstí...

Jak teď, bože můj, žít? Řekni: co dál?
 Komu teď věřit – teď?
 Duši měl jsem ti dát – tak jsi to chtěl;
 cestou jsi předstíral,
 že v tvé lásce jsem prost – nebezpečí...
 Bylo snad tohle fair?
 A teď couváš, chceš zpět; slovo i čin
 vystavuješ teď vstříc
 větrům, závojujím mlh – už se to vše
 rozplývá v prázdné nic...

Ač tvá paměť šla spát, nebesa bdí.
 Bohyně Věrnost bdí!
 Ona (přijde ten čas) zapůsobí –
 a budeš litovat!

Můj přítel Varus zavedl mě z fora,
kde utloukal jsem čas, k své milence.
Šel jsem si omrknout tu jeho babu –
a má švih, no vážně, není bez půvabu.

Hned jak jsme vešli, zapředli jsme řeč –
pustili jsme se prostě do žvanění,
jak se mi vedlo v dálné Bithýnii,
zda jsem tam přišel k nějakému jmění.

Kápl jsem božskou, že ne – a že ani
prétor a nikdo z celé družiny
tam nezbohatl ani o chlup v dlani –
že prétor, buzerant, má na tom vinu,
celou tu dobu kašlal na družinu.

*Přesto sis jistě opatřil,
ptali se, podle tamějšího zvyku
pár chlapů k nosítkům? Já, abych holku
usadil, plácnu, co mám na jazyku:
No, bídou jsme tam zase nešilhali,
v té bídě provincií abych nesehnal
půltuctu chlapů s pořádnými svaby.*

(Drobátko jsem si zalhal – nemám zkrátka
nikoho k máni, kdo by pro mě nosil
třeba jen chromou nohu od lehátká.)

Ta nestydatá potvora hned na to:
*Víš, půjčš mi je na chvoilčku, zlato,
k Serapidovu chrámu bych se ráda
nechala zanést... – Zadrž! bráním se,
zapomeň na ty svoje laskominy –
přetřekl jsem se: nemám nosiče,
jsou mého přítele, víš, Gaia Cimny.
Je to fuk, ovšem, vždyť mně stejně slouží,
jako by byli moji... Ale ty,
šikaná rajdo, máš mě za nekňubu –
před tebou zkrátka líp je držet bubu!*

5.

Když přítel Calvus ohnivými slovy
protřepal ledví Vatiniovi,
rozesmál mě chlap z fóra – s úžasem
spráskl své tlapy: *Je to skřátek, leč
jazyk má, boží, ostřejší než meč!*

18

5.

Ó Marku Tullie – ty, který hovoříš
výmluvněji než všichni Romulovi
potomci (i ti příští)! Catullus
ti skládá svůj hold kulhavými slovy,
nejmizernější ze všech básníků –
právě tak, jako ty jsi v celé zemi
génus mezi advokáty všemi.

19

Šenkýři, hej! Jen dolívej v mou číši
to staré, těžké falemské (ať žije!),
pěkně, jak rád zní paní Postumie,
víc než to zpité zrnko napitější.

Vy jděte někam, dílky vod i břečka
vašeho vína: u strážlivých brachů
koukejte přechkat. Tady pije Bakchus!

To jsme si o věciřejší kratochvíli
vyhráli s tím mým zápisníkem, že –
když jsme si řekli *budem rozpustíli...*
Veršičky jsme si, Licinie, psali
tímhle i oním metrem a v té hře
je při víně a šprýmu směňovali.

A tak jsem odtud odešel – tvým kouzlem,
tvou duchaplností tak uchvácen,
já chudák, že mi nechutnalo jíst,
na oči snést se nechtěl klidný sen.

Tak jsem se sem tam v loži převracel
v zjitřené touze, s přáním spatřit den –
už abych s tebou byl a rozprávěl.

Když mi z té dřiny údy umdlely,
když v lůžku ležel jsem jak bez života,
tohleto dílko jsem ti, milý, složil;
to abys viděl zdroj mé bolesti.

Teď tě jen prosím, ty mé světlo jasné,
neměj tu troufalost mé prosby poplýt,
nedej se k pohanění božstva svést:
rázná je Nemesis, když chystá trest!

51

Psaníčko, pěvci s lyrickými tóny
(je to můj přítel Caecilius, víš)
řekni, ať Comu ukáže svá záda –
od larijských vod ať přijde do Verony!
Chtěl bych mu tlumočit pár nápadů
jednoho společného kamaráda...
To zví-li, popíší sem o závod,
i kdyby stokrát ho ta jeho kráska
volala zpět a šíjí ovíjela,
prosila, lkala, aby nechodil –

– slyšel jsem dobře? právě ze všech sil
bezhlavou láskou k němu schne a zmrá:
jen přěčtla úvod k *Paní z Dinámu* –
a už jen hoří; chudinku ji sžírá
až v morku kostí žár jak na poušti...

Děvenko, já ti tohle odpouštím –
tvůj vkus si s múzou Sapfý nezadá:
ten jeho úvod, to je paráda!

52

Od chvíle, kdy Cinna začal psát svoji *Smyrna*,
uteklo devět zim, než byla vydána –
zatímco do roka grafoman Hortensius
vypotí milión veršů – propána.

Smyrna, ta do bude nejzazší kraje světa,
budou ji číst a znát potomci vzdálení –
zatímco anály škrabala Volusia
už zítřek v obaly slanečků promění.

Ty malé pomníky mých přátel drahé jsou mi –
dav ať si horuje pro nabubřelé ňoumy.

Septimius má na klíně svou lásku,
 Akmé, a takhle mluví: *Akmé moje,
 jestli teď láskou k tobě nezmírám,
 jestli až do konce svých dnů já láskou
 zmirat jen na chvílku přestanu –
 v libyjské poušti s šedookým loem
 chci síly změřit brozným soubojem!*

Nato – jak předtím zleva – nyní zas
 zprava jim Amor kýchne na souhlas.

A Akmé, mírně hlavu zaklánějíc,
 rudými rty teď svého Septimia
 na oči láskou zpitě políbila:
*Jen tak a jenom tomu pánovi,
 můj milovaný, musíme teď sloužit –
 jakože mně se ještě prudší žár
 plameny v rozehvělou duši brouží...*

Nato – jak předtím zleva – nyní zas
 zprava jim Amor kýchne na souhlas.

Že šťastný měli začátek, i dnes
 se milují – ona jeho, on zas jí:
 jen Akmé chudák Septimius chce,
 radši než Sýrii i s Británií,
 a Akmé oddaná jen v něm zas vidí
 jak zdroj, tak cíl svých rozkoší...
 Kdopak kdy viděl blaženější lidi
 (anebo laskavější Venuši)?

☒

Jestli ti to není na obtíž,
prosím tě, ukaž mi, kde máš svou skrýš...

Prohledal jsem Malé pole – a ty
nikde; Circus; knihkupectví – a ty
nikde; ani v chrámu Otce Iova...
Kde je kolonáda Pompeiova,
všechny děvenky jsem, kamaráde,
otůkal, však zachovaly klid.
Žádal jsem tě zpátky – na má slova
Sem s Cameriem, vy bídné děvky!
jedna dí *Zkus hrud' mou obnažit –*
v hloubi těch poupátek se skrývá!

I Herkula bys zaměstnal ažaž...
hrdopýšku, moc se odpíráš!

Řekni, kdepak asi budeš? Vyjev
směle, jen to svěť a opusť stín:
křehotinek teď snášíš zajetí?
Když svým rtům teď dáváš zámek, mříž,
všechny ty plody lásky zahodíš!
Venuši jen řečná mluva těší...

Anebo chceš-li, nevydávej lásku –
jen když si najdeš čas i pro mou lásku.

Volusiovy anály, v nichž není
 víc užitku než v lejtrech na vytření –
 splňte slib, který dala Venuši
 má milá: Jestli se k ní vrátím zpátky
 a veršům o ní zupím ostrý břít,
 pak spisy nejhoršího básníka
 dá Héfaistovi, tomu kulhavci,
 ať na ohništi má čím zatopit.
 Tohle ta mrška přiseznými slovy
 slíbila Venuši a Amorovi.

A teď ty, již se všude honosí –
 na svatém Idaliu, v Ankoně,
 na Knidu, kde je plno rákosí,
 na žírném Uriu a v Amathúntě
 i v Dyrhachiu, krčmě Jadranu –
 Venuše narozená z mořských pěn,
 učiň, ať její slib je vyplněn.

A s vámi do ohně, vy bláboly –
 Volusiovy anály, v nichž není
 víc užitku než v lejtrech na vytření...

Vare, ten Suffenus – ty ho nejlíp znáš –
 je člověk vtipný, výřečný a má i vkus;
 a zvláště pak je plodný v tvorbě veršů.
 Sepsal jich skoro milión – a možná víc –
 ne ale tak, jak se to dělá normálně,
 na kousku hadru: na luxusním papíře
 má knihy, všecko v rudé kůži vázané,
 všecko jak list, vše lesklé, pemzou hlazené...

Začni však číst – a jako by náš Suffenus,
 tak vkusný, roztomilý, pásal houfy hus
 či házel lopatou: tak rázná proměna.

Co tohle znamená? Což ten, kdo před chvílí
 byl přímo duší zábavy, je trapný
 jak venkovan – jen sedne k básnění?
 Ba ještě trapnější? – A zvláštní směla je,
 že nezná větší slasti, než když veršuje;
 to se pak v sobě zhlíží – on je unesen!

Ovšem nás všechny tíží stejný sebeklam,
 Suffenus v každickém tak trochu dříme...
 Každý z nás bříme svého klamu vláčí vpřed,
 hrbatý hřbet však vlastním okem nevidíme.

5

Ne že bych počítal, když jsem se tobě světil
s tou marnou láskou svou, že se mi pošťestí
mít v tobě, Gellie, věrného kamaráda,
který mě nezradí pro svých pár neřestí...

Já myslel, když není tvou matkou ani sestrou
ta, která zažehla mé srdce jako troudu –
já prostě nevěřil, že bys měl v sobě tolik
sprostoty, abys mne mohl klidně podtrhnout...

Tys jí měl víc než dost: mou lásku, pro niž hynu,
pošpinils – protože máš radost ze zločinu!

5

Zapomeň na svou touhu rozdávat lidem dobro;
ať je to kdo chce, nečekej už na vděčnost!
dočkáš se zklamání – vždyť nevďek světem vládne:
za dobré úmysly sklidiš jen ztráty či aspoň zlost...
Taky mě, pravem, přítelem jediným zval – a naráz
samou trýzeň mi působí, ten nejtřpčí žal...

☒

Jestliže ozvěna našeho žalu může
můj Calve, potěšit pod zemí zemřelé,
když teskně vzpomenu, kdeže jsou staré lásky
a kam se poděli ztracení přátelé –
jistě tak nebolí smrt tvoji Quintilii,
jako ji těší spíš tvá věrnost za hrob, víš...

32

☒

Dlouhou cestu jsem vážil, po mořích i souši –
truchlivý úkol mě k tobě, bratře můj, přivádí...

Musím se s tebou rozloučit, už naposledy;
k hluchému popelu v tvém hrobě vést marnou řeč,
když už tvůj život mi krutý osud dokázal vyrvat...
Jak k tomu přijdu, můj ubohý bratře, že jsi pryč?!

I tak však přijmi, co podle dávných smutečních
zvyků
bratr přináší, společně s pláčem mladickým...
ach, s dárkem sotva smutnějším bych mohl přijít.

Teď už, můj bratře, sbohem. Bud' sbohem
navždycky.

33

Sirmio mé, ty perlo poloostrovů
i ostrovů, jež chová širý oceán
a celá sladkovodní Neptunova říš -

jakou mám radost, že jsem tady, že tě zřím!
Sam skoro nevěřím, že pryč jsou pláně, pryč
je Bithýnie - že zas dýchám tvoje bezpečí...

Copak je nad pohodu, kterou dává strast,
když vyprchá? když břímě v duchu odhodíš,
jakmile ztrmácený ze světa jsi zpět,
doma, a na svém starém, dobrém lůžku spíš?
Ten pocit vynahradí všechna strádání.

Raduj se, vlídné Sirmio - jsem doma, zpět!
Jezerní vlnky, do smíchu se dejte,
vstříc se mi na přeskáčku rozchichotejte!

VERŠÍKY

Písně pro Lesbii

5

Sám sedět s tebou, sám s tvým sladkým smíchem,
pohledem se tě dotýkat, a opět –
sotva kdo z vás by, bohové, to všechno
sílu měl strpět...

Promiňte mi tu troufalost, vždyť mne to
zbavuje smyslů, ubožáka: jen tě,
Lesbie, okem zhlédnu – nevím kudy
kam –

jazyk mám na uzlu a tělem běhá
zimničné chvění; v uších zvláštné zvučí,
do zbláznění, a do náručí tmy se noří
světlo mých očí...

Catulle, Catulle – ty z dlouhé chvíle
máš roupy! Ta dlouhá chvíle však trestá:
pro ni i krále stihl pád, i dávná,
kvetoucí města...

Vrabčáčku, dívenky mé potěšení,
 ty, s nímž si hrává, chovajíc tě v klíně,
 kterého špičkou prstu nutí
 k útroku (jsi jako rtuť!) a ke klovnutí
 má sličná láska, dostane-li chuť
 trochu se něčím poveseřit –
 ty jistě utišíš i silný zár,
 ty malý těšitelí jejích žalů.

Kdybych tak mohl jako ona s tebou
 si hrát a smutky z duše vysbírat...

Lesbie, žijme, užívejme lásky!
 Postranní řeči starých mrzoutů
 už pusťme z hlavy – na těch nezáleží.
 Slunci je dáno zajít – a zas vstát;
 nám ale krátký den když pohasne,
 jen věčná noc už zbývá, věčný sen...

Pojď, dej mi tisíc polibků, a sto,
 a ještě tisíc, ještě jednou sto,
 a takhle dále, stokrát, tisíckrát...

A pak, až tisíců už bude hodně,
 číslice pomíchejme – nač je znát?
 Kdyby zlí lidé součet chtěli zjistit,
 ještě by mohli puknout od závisti.

Lesbie na mě jen vrčí a vrčí, chvilku nemám klid: jen ať se propadnu – jestli mě nechce mít! – Díkyzy? Taký jí přece den co den říkám *Vem tě dás!* – a ať se propadnu, jestli jí nechci zas!

Truchlete, city Žádosti a Lásky, každý, kdo aspoň něco z vás má v srdci...

Vrabčák mé dívky uhynul. Už není.

Vrabčák mé dívky, její potěšení, jež milovala nad světlo svých očí...

Býval tak sladký... Svoji paní znal tak dobře jako holčička svou matku... a z klína se jí vůbec nehýbal:

hopkal hop sem hop tam – vždy jenom k ní, své paní, vysílal své pípání.

A ten teď kráčí zachmuřenou cestou tam, odkud prý už není návratu...

Jen bídu na vás, bídné chmury Orku, jimž v jícnu hasne vše, co bylo krásné!

Tak rozkošného vrabce jste mi vzaly! Jak bídný osud, vrabčáčku můj malý...

Mé dívce slza z rudých očí kane; to kvůli tobě má je uplakané.

5.

Když je u toho choť – ó já, to mě Lesbie stírá;
a on z toho má ještě hec, ten pitomec!

Omyl, ty osle: v jejím mlčení by stálo
Už nemám zájem, byla by nevinná...

jenomže takhle
interes má (a ty smůlu, jak dosvědčím). A vrčí!
Vždyť jenjen žhne – to proto tak skáče do řečí!

5.

Lesbie, ptáš se, kolik políbení
by pro mne bylo dost a dosyta?

Asi tak tolik, kolik přesyká
se písku Kyrénou, jež balzám dýchá –
od žhoucích míst, kde Zeus své věštby chrání,
k velebné hrobce pradávného Batta...
či kolik hvězd zas za nočního ticha
přihlíží kradným hrám a milování...

Tolik tvých polibků (ač kdoví?) bude
i tomu bláznu Catullovi dost:
že všetečka by konce nedohlédl,
zlý jazyk že by ztratil uhrančivost.

☞

Žádnému neoddá se raději – jak aspoň říká –
nežli mně; ani Zeus by prý neměl raději!

To říká... Když milý však touží, žhne,
řeč ženských rtů
se nese do větru a s vodou odplyne.

☞

Quintie prý je přepůvabná. No, já nevím.
Prosím: je bělostná, štíhlá a rovná... co by ne?
Že by však v celku byl půvab,
když v tomhle statném těle
nenajdeš vzlet a šarmu ani za nehet?

Lesbie, ta je půvabná: nádherna sama a má
v malíčku vše – každické kouzlo zná z Venuše!

☞

Jak já svou Lesbii miloval, takovou oddaností
se druhá žena jen stěží může pochlubit;
tak hluboký, tak věrný cit jsem k tobě choval,
že dělej co chceš – takové pouto už nenajdeš.

☞

Takhle jsem skončil, Lesbie milá... A jenom tys to
zavinila, že si má duše dala mat:
Změň se v ideál – šťastí přát ti už nedokážu;
kdyby ses na hlavu stavěla –
milovat musím tě dál...

☐

Říkávalas, má Lesbie, že chceš jen Catulla svého
znát, ba radši než samého Jova – mne objímat!
A já tě miloval – ne, ne jenom nízkou láskou;
tak jako otec své děti, své blízké já měl tě rád...

Už jsem tě prohlédl, a přes rostoucí vášeň
menší váhu, menší cenu máš u mne než dřív.
Jak je to možné? Ach, taková křivda milence nutí
ještě víc láskou plát, méně však –
vroucně mít rád.

☐

Když se tvá touha, to, co sis přál, snad přece jen
splní,
ač jsi už nedoufal – ach, to je srdci nejdražší...

Proto i pro mne je tak cenné, nad zlato,
že se mi vracíš, Lesbie – pořád toužím, víš...
Toužím – a ty se vracíš! Já už nedoufal... Sama
přicházíš zpět, má zátí, v patách jasný stín –

Copak si ještě víc přát za štěstí od života?
Šťastlivců tohohle světa jsem teď král!

5

Miláčku, podle tvých slov má naše láska být
něžná,
krásné tu bude mezi námi, už navždycky...

Mocní bohové, dejte, ať slib svůj míní vážně;
ať to upřímně chce – ať mluví ze srdce!

Kéž je nám přáno přec v tom věčném,
posvátném svazku
bok po boku jít a dojít na konec.

5

Caelie, slyšíš – naše Lesbie,
má Lesbie, ta, kterou jsem měl rád
víc nežli sebe – ta teď nastaví
za prachy kdekomu a potomkům
chrabrého Rema ždímá pohlaví!

Jestliže člověka těší, když vzpomene si,
že radost rozdával, nezradil svatý slib,
vždycky žil poctivě a nikdy nezneužil
božího pokynu, netěžil z lidských chyb –
za tvoji lásku tě, Catulle, čeká štěstí:
osud tě odmění za věčné soužení.

Vše, co se dobrého dá učinit či říci
druhému člověku, já řek a udělal –
pro duši bezcitnou: tak přišlo všecko nazmar.
Ale proč přes to vše sám sebe mučíš dál?
Zatvrd' se, odvrhni ta pouta citu, jemuž
bohové nepřejí! Proč trpíš raději?

Je těžké tak náhle zapřít svou dávnou lásku.
Přetěžké – ty ale dokaž to tak či tak!
Jen to tě zachrání, jen tak se osvobodíš.
Zkus to a neváhej, pokus se o záznak.

Bohové, jestli se v své božské vznešenosti
umíte slitovat a jestli znáte div,
jak zachránit někoho, kdo má smrt na jazyku –
prosím, já ubožák: byl-li jsem čestně živ,
vyrvěte ze mne ten krutý mor, který se mi
zažral až do kostí, zbavil mne radostí.

Nežádám nemožné – aby mne milovala
anebo aby se v ní probudila ctnost,
chci se jen vyléčit z nemoci, co mě ničí.
Jen to mi, bohové, dopřejte za věrnost.

Furie s Aureliem, kteří byste
šli se mnou rádi třebas do Indie,
kde Jitřenka svou rozbouřenou vlnou
do břehů bije,

k Hyrkánům, k Sakům, k lukostřelným Parthům
či tam, kde žijí Arabové snědí,
kde sedmiramenný Nil barví moře
žlutavou hnědí,

i kdybych přešel Alpy, abych spatřil,
kde všude svět se Caesarovi koří,
k Rýnu a do daleké Británie,
k strašnému moři,

vy, kteří máte kuráž se mnou snášet
rozmary bohů, štěstí s beznadějí –
běžte k mé dívce a můj stručný, hořký
vzkaz vyřídte jí:

*At' žije blaze s bandou kureoníků,
jichž lebece pojme tři sta do náručí
a bez lásky je ve slabínách ždímá
a chladně mučí –*

*at' se už nikdy neoblíží zpátky
po lásce, která mému srdci vládla:
ta umřela jak poslední květ v lukách
pod ostrím rádlu...*

*Chudáku Catulle, už přestaň vyučdět:
co je to tam, to marně voláš zpět.*

*I na tebe se kdysi smály jasné dry –
to když jsi ještě chodil, kam dívka tvá
tě vodila (ne, větší lásky nepoznám...).*
*A mnohý žertík nezbedný tam měl svůj zrod:
tys chtěl – tvé dívce tohle také bylo vhod...
Ano, i na tebe se smály jasné dry.*

*Ona už nechce. – Nechtěj ani ty! Chce pryč –
tak se jí, slabochu, už nevěš na paty.
Jsi chudák! Rovát se musíš, vytrvat!*

*Buď shohem, děvče – Catullus už vytrvá!
Nebude škemrat, nebude ti nadbíhat.
Ty budeš litovat, až zmizí prosebník...
Nešťastná, běda! Co tě čeká za život?
Kdo v tobě shledá rozkoš? Kdo řekne Pojd...?
Komu teď dáš svou lásku? odpovíš Jsem tvá?
Či rty budeš líbat? Či rty rozkošeš...?*

Catulle, pozor: tvrdě vytrvat!

*Miluji – proklínám! V jednom je obojí.
Proč? Nevím. Trýzním se – jen smrt mě vyhojí.*

JŽ

*Miluji – to jest nenávidím... To neladí! řekneš.
Já vím – ale dál ve mně skřípe ten drásavý rým.*

DS

VERŠÍKY

Nemám chuť se ti zalíbit

51

Sem, ke mně, přileťte mi na pomoc,
všecky mé britké verše! Víím, co s vámi!
Tahá mě za nos štetka škaredá –
zápisník s verši vrátit odpírá mi!
Přece mě nenecháte ve stychu?
Práte se která? Tahle, co se kření
jak fena z Galie a krouťí se
tak, že je z toho lidem na umření.
Dejte jí do těla, mé verše – vpřed!

Ty couru protivná, vrať zápisník!

Ty couru, naval zápisník – a bneď!

Že ne? Ty rajdo, špíno z hambince! –
co si mám na tě všecko vymyslet?
Ty toho pořád ještě nemáš dost?
Já můžu přidat, štetko zatracená,
ať se tvá tlama aspoň začervená!
Na plnou hubu! Marně? Ale ať!

Ty couru protivná, vrať zápisník!

Ty couru, naval zápisník – a bneď!

Nic naplat, touhle ztracenou běhnou
mé břítké verše ani trochu nehnou.

Zkusím to jinak, možná pomůže to:

Panenko něžná, zápisníček vrať...

§

Viš, Aufileno, dobrá holka klidně může
vzít od milence za své služby dar.

Ale ty slibuješ a nedáš nic, ty couru!

Nedat a chtít jen brát je nešvar nad nešvar!

Ta, co je čestná, dá – a ctnostná neslibuje,
leč dát si zaplatit za svolnost k něžným hrám,
a pak mě podvést – fuj, to nedokáže ani
štětka, co hrdlí se na rohu o svůj krám!

§

To je čest počestných vdaných žen, Aufileno,
žít se svým manželem šťastně jak v selance –
líp je však pelešit se s každým vagabundem,
než svému strýčkovi rodit své bratrance.

5.

Vzkaž mi hned, moje krásná Ipsitillo,
ať k tobě přijdu, sladká pusinko má,
že na mě čekáš po poledni doma!

A postarej se, aby tvoje dveře
nebyly na závoru – to bych rád.
A nikam nechod' – připrav mi svou náruč,
víš, obšťastním tě nejmiň devětkrát!

No tak si pospěš! Jak tu ležím, skolen
obědem, že se sotva můžu hnout,
tuniku úd mně hrozí protrhnout!

5.

Ta příhoda je podle tvého gusta,
tak směšná, Cato, a tak veselá!
Catulla, Cato, máš rád – zachechtej se,
ta příhoda ti dobře udělá:
Vešel jsem právě, když můj hošánek
souložil s holkou... Já ho – při Venuši! –
proklál! Ne kopím – nevypustil duši...

5.

Iuventie, tvůj zrak, jenž medem voní,
kdybych tak líbat získal povolení,
dal bych mu polibků snad milión...

- A stejně bych se necítil dost sytý,
i kdyby žeň mých polibků těm plástům
předčila hustotou lán zralých klasů.

62

5.

Ty, jenž jsi kvítek mezi Iuventii -
a nejen těmi, kteří žijí dnes,
nýbrž i z těch, co byli a co budou -

Midovo jmění radši měl jsi dát
tamtomu bez sluhy a s prázdnou kasou
než spustit se s tím pánem z Nemanic...
Slyším tvé *Proč, snad nevyniká krásou?*
Jo - frajer bez sluhy a s prázdnou kasou.

Zlehčuj to, chceš-li, dělej ze mne blázna -
stejně je sluha pryč a kasa prázdná!

63

5.

Aurelie, ty nenažranče žravý –
největší ze všech žroutů, buď jak buď,
z těch, co kdy byli, i z těch, kteří budou –
na mého miláčka jsi dostal chuť?

Žertuješ s ním a rád bys mi ho přebíral,
natřásáš faldy, věčně při chuti.
Marně se pokoušíš, ty třasořitko,
tvou mlisnou hubu údem zacpu ti!

Kdybys ho aspoň nechal najíst – leč
ty mně ho krmíš leda oplzlostmi –
a chudák hoch se učí hladovět.

Dej od něho pryč ty své chlípné pracky,
dokud je se mnou ještě kloudná řeč!

5.

Zbláznil ses, Ravide – ty ubožáku?
Tak hloupě, bezhlavě se dereš do mých slok!
Který bůh tě tak strašně nenávidí,
že tě štve proti mně? Ach, nebuď cvok!
Že se chceš proslavit? Být středem řečí?
Chceš? Já ti vyhovím – a bez všech vytáček:
v mých verších budeš navždy skučet za trest,
že učaroval ti můj miláček!

5.

Furie s Aureliem, vy dva teplouši,
slyšíte – vás dva klidně jebat budu,
když jste z mých veršovanék lascivních
vyčetli, že mám příliš málo studu.
Vím – dobrý básník má být cudný, ale
veršům, těm sluší trocha kuráže,
jen lascivností mohou dokonale
rozehrát krev a řádně zasvrbět –
teprve pak se člověk odváže.

Vždyť nejsou pro chlapce, leč pro dědky,
jejichž úd zná už sotva víc než nudu.
Četli jste o tisíci polibcích
a máte pochybnosti o mé mužnosti?
Slyšíte – vás dva klidně jebat budu!

66

5.

Samý žert jsi byl, sladký Iuventie, a já ti
hubičku uzmul... jak ambrózie sládlá, jak med.

Brzy však přišel můj trest: snad víc než hodinu,
ano,
jsem se před tebou kál a marně potoky slz
proudem proléval. Trpěl jsem jako na kříž vbitý,
tak mi bylo... A ty jsi běsnil stejně dál.

Hned jak se tamto stalo, už rty sis oplachoval,
prsty, vodou zas a znova ses snažil smýt,
co by snad po mých rtech mohlo

na tvých ústech ulpět...
To mám snad špinavou slinu jak děvka
smradlavá?!

Navíc mě dál a dál dáváš mému trýzniteli
Amorovi v šanc, trápíš mě, jak se dá –
až mi v té sladké hubičce s chutí ambrózie,
která sládlá jak med, teď hořkne pelyněk.

Protože takový trest ty chystáš mé nešťastné
lásce,
jediný polibek už ti neuзму na vlastní pěst!

67

Kdo se má na to dívat? Tohle může snášet
leda žrout, karbaník a nestyda!
Mamurra shrábnul vše, co měla Galie
a dálná Británie – hledíme, no vida!
Teplouši Caesare, náš Otče Vlasti, co ty na to?

Teď tenhle náfuca, z nějž teče proudem zlato,
vymetá hogo fogo všechny ložnice
jak bílý holoubek nebo sám Adonis...
Teplouši Caesare, náš Otče Vlasti, co ty na to?
Slyšíš – jsi žrout a karbaník a nestyda!

Ve jménu Říma jsi ty, velký vojevůdce,
táhl až na nejzazší ostrov Západu,
aby ten ometák pro svoji náladu
vesele roztácel své tučné prebendy?
Z čí štědrosti ten vyžírka tak zdatně tyje?
Což málo prochlastal, což málo probendil?
Dědictví po svém otci rozfofroval hned,
pak kořist z Pontu, kořist z Hispánie,
jak zlatonosný Tagus může vyprávět.
Teď se ho bojí Galie i Británie!

Proč má mít lotr výsady? Chci odpověď!
Což umí něco víc, než vyžrat, co se dá?
On je Řím, v jehož jménu vy dva, tchán a zeť,
jste přivedli Řím rychle na buben?

☞

Skvěle se shodnou zvrhlí tajtrdlíci –
Caesar a Mamurra, dva čuňáci.
Jak by ne, ovšem. Oba v sobě mají
zažranou hanbu, kterou nesmyjí –
ten první z Říma, druhý z Formí.

Hošani přihrátí – ta dvojčátka,
co spolu pořád lezou do postelí.
Kdo z nich je větší sviňák, těžko říci –
vždyť o své holky perou se i dělí.
Skvěle se shodnou zvrhlí tajtrdlíci!

70

☞

Chtít se ti zalíbit?
Nemám chuť nikterak;
je mi fuk, Caesare, co jsi zač:
ryba? rak?

☞

Mentula nahrabal na tři sta jiter polí,
na tři sta jiter luk, všeho má hromady.
Určitě by měl být bohatší než Krésus –
ten, kdo má v majetku takové poklady:
polnosti, lučiny, hluboké lesy, tůně
daleko na sever, vody až k oceánu...

To vše je obrovské, ale on – bez řečí –
je ze všech – ne člověk, ale chuj největší!

71

51

Ta rozhodnožka kdekým načatá
chce po mně deset tisíc! Ta jde s dobou,
ta štětko honimíra z Formí,
ta ochechule s frňákem jak skobou!

Vy všichni, co ji máte na starost,
svolejte felčary k té děvce vaší!
Ta holka není zdravá! Ptáte se,
co je jí? Prostě – v kotrbě jí straší!

72

52

Ahojtě, holka s nosánkem jak hrom,
s kukadly šejdrem, s nožkou jako tlapa,
s prsty jak suky, s uslintaným rtem
a s výmluvností – kruci! – hodnou chlapa,

ty štětko honimíra z Formí!
Balkov má tvé krásy plnou pusou?
S mou Lesbíí tě chtějí srovnávat?
Ta dnešní doba nemá špetku vkusu!

73

☞

K sídlu Múz škrábe se Mentula po kolenou,
Múzy ho vidlemi zas dolů s hory ženou.

☞

Firmánské údolí urodí všeho dost,
a proto kdekdo má Mentulu za boháče –
je tam dost polí, luk, zvěř, ptáci, havěť rybí...
To všechno nestačí na jeho spotřebu.

Ať si je boháčem – jen když mu všechno chybí!
Chvalme to údolí – jen když pán nad ním spláče!

☞

Kdyby tvou šedivou palici, Cominie,
špínou vín pokrytou, soud lidu na smrt hnal –
jazyk tvůj, kterým jsi uškodil dobrým lidem,
hodil bych supovi, aby měl hodokvas,
havraní zobany tvé oči pozřely by,
psi tvoje vnitřnosti a zbytek vlci zas.

Městečko, toužíš oslavit hry na bytelném mostě
a chceš tam tančit, ale máš strach,

že ten ztrouchnivělý krám,
kterému hrdě říkáš most, se s vámi všemi zřítí
do bažin, dolů do bláta,

že neodolá bujným hrám –
přeju ti, ať se vyplní tvé přání: ať máš nový most,
na němž by mohl zatančit sbor Saliů své tance...

A teď mi dopřej, městečko, malý žert,
čirou nevinność:

Chci, aby jeden bambula, můj krajan a kus
trouby,

spad z mostu dolů do bláta a pořádně
se vymáchal
v nejsmrdutější bažině, jež tlí a hnije v hloubi –
tam, kde je nejčernější tuň, kde je močál nejlubší.
Vždyť on je strašný nekňuba a rozumu má sotva
víc nežli děcko dvoulété, jež otec houpá v náručí!

Za ženu vzal si divenku tak mladičkou a svěží,
tak rozkošnou – a bujnější než nejbujnější
kúzlátko:

takovou ženu moudrý muž jak vinohrádek
střeží.

On jí však všechno dovolí a nechá děvče
s důvěrou

bavit se, jak ji napadne – a už se neztopoří,
nevzchopí se a leží dál jak olše státa sekerou –
vždyť on už neví o světě a jen si klidně hoví,
tenhle můj mamlas pitomý nic nevidí a neslyší,
neví sám, čím je, jestli je či třeba není, kdoví.

Toho chci shodit po hlavě tam dolů do močálu,
ať procitne z té tuposti, jež sluší leda dědkovi –
tuhle svou línou náturu ať utopí v tom blátě,
tak jako mezek v bažině když ztratí
svoje podkovy.

5

Egnatius má zuby bělostné jak sníh –
proto se zubí vždy a všude. Třeba u soudu,
když řečník dojme všechny k slzám – zubí se,
i na pohřbu, kde matka oplakává syna –
i tam se zubí, jako by to byla psina.
Zubí se zkrátka vždy a všude, ať je kde je:
ten zlovyk postrádá jak slušnosti, tak i vkus –
jen hňup a pitomec se vždycky všude směje.

Musím ti vycinkat, můj milý Egnatie:
kdybys byl z Říma, Sabinska či Tiburu,
či tlustý Etrusk nebo škulda z Umbrie,
anebo zubatý a černý Lanuvíne,
anebo z kraje za Pádem, z mé domoviny,
odevšad, kde si lidé lidsky čistí chrup –
ani pak bych ti neradil se zubit bez příčiny,
vždyť takhle nejapně se může smát jen hňup.

Ale tys přece cikán z Keltiberie,
kde každý vydrbe si ráno, sotva vstal,
zuby i rudé dásně tím, co vychčije.
Takhle jen každý mrkne na tvůj chrup a vidí,
kolik jsi dneska moče vychlastal!

5

Ty, Rufe, nediv se, že ženy netouží
pod tebou rozevřít pár něžných stehýnek,
i když jim slibuješ dát zbrusu nový šat
anebo parádní blýskavý prstýnek.

To, co se proslychá, sotva tě oblaží –
že kozel smrdutý hnízdí v tvém podpaží.

A z něho mají strach. S takovým zvířetem
nechtějí dívky spát – to se ví, člověče.
Vždyť je to nepřítel všech nosů – zabij ho,
jinak ti, hlupáku, každá hned uteče.

5.

Putyko vošoustů, vy budížkníčemové
z hampejzu poblíž Castora a Polluxe!

myslíte si, že jen vy máte ptáky
a smíte klátit holku kdekterou
a z ostatních že smíte dělat voly?

Že se vás leknu a že komukoli
z vás jelimánků – či všem najednou
nezacpu tím svým uslintané tlamy?

Na dveře putyky vám – zrovna sem –
už něco načmárám svým ocasem!

Vždyť moje dívka, která utekla mi,
kterou jsem miloval jak žádnu jinou,
pro kterou jsem se vrhal do souboje,

zapadla mezi vás – a dává všem,
vy krasavci, vy sviňáci, co máte
v srdci a v hlavě jenom kupu hnoje;

zvlášť teple fešák z říše králíčů,
ta chloupka Keltiberie, ten janek –
ty, Egnaije, brado chlupatá,
ty, co si čistíš zuby v louži chcanek!

Arrius říkával *dyzgrémné, infraglanti,*
malhér a *žénius, imbacil* a tak dál;
 vždycky chtěl oslnit společností nóblí mlouvou –
 a vsutku: pokaždé ohromil celý sál.
 Věřím, že matka, strýc i babička a děd
 mluvili zrovna tak – a vzal bych na to jed...

Když se pak Arrius vypravil do Sýrie,
 všichni si oddechli, že než se vrátí z cest,
 v uších jim lahodné budou znít krásná slova
 a žádná nesmysly... Vtom přišla strašná zvěst:
 že Iónské moře je – lidičky, kdo to ví? –
 překřtěno na *Džonské* – už je to hotový!

Teplouši Thalle, vláčnější než chlupy králíci,
 měkčí než husí morčák, než ušní lalůček,
 nežli úd dědka, který se už nikdy nevzryčí,
 ty, schopný ukrást vše – ty zloději tak dravý
 jak bouře – tehdy, když se všichni kolem baví –
 naval můj plášť, cos u mne koupil za pět prstů,
 hispánské kapesníky, šátky z Bithýnie,
 jimiž se honosíš, ty zmetku, jako bys je zdědil.
 Pusť z prstů chmatáckých ty věci, naval mi je,
 nebo ti bičem sedřu všivou kůži s těla
 a proženu ti ty tvé faldy noblesní,
 až z toho budeš bolestí a hrůzou tančit
 jak lodka v moři, když je bouře rozběsní!

5

Co lidé říkají kecalům užvaněným,
na tebe, Vecte, to pasuje velice:

Ty tím svým prokletým jazykem leda můžeš
pucovat škrpály a nebo zadnice.

Kdybys chtěl, smrad'ochu, jedno tvé zívnutí
zahubí každého, kdo se ti znechutí.

5

Vyjde to nastejno – očichat Aemiliův
zadek či papulu, abyste věděli:
zpředu i zezadu je stejně odpudivý –
ba jisté přednosti bych přiznal prdeli:
je totiž bezzubá... Pusu má samý pahýl,
dásně jak žebrňák napolo rozpadlý,
a když se zašklebí, fujtajbl, v jeho tváři
se zadek močící oslice zrcadlí.

Ten že jich obšťastnil habaděj? Tenhle fešák?
Ten by moh u mezků pohánět žernovy!
Toho když některá políbí, je to stejné,
jako by olízla holou řiť rasovi!

51.

Když někdo chlubí se galantní avantýrou,
Gelliův strýc žehrá na mravy zpustlých dob.

Aby ho usadil, Gellius milou tetu
obskočil – a vida, strýc mlčí jako hrob.

Kdyby teď Gellius přefiknul strýčka směle,
ten by se neozval, mlčel by jako tele.

52.

Gallus má bratry dva: jeden má krásnou ženu,
druhý má syna – a ten zas má ženy rád.

Gallus je laskavý: sjednává jejich schůzky,
ať může synovec s tetičkou často spát.

Gallus je pitomec, jestli ne něco víc:
zapomněl, že sám je manžel a k tomu strýc.

SVATEBNÍ PÍSEŇ PODLE ŘECKÉHO
VZORU

Mládenci

Vyšla nám večernice. Mládenci, vstaňte! Hvězda,
na niž jste čekali, konečně na nebi září.
Už je čas vstát, opustit bohatě prostřený stůl.
Už přichází panna, svatební píseň už zní.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Děvčata

Vidíte, děvčata, chlapce? Musíme také vstát:
Zřejmě nám vyšla hvězda, jež září zvěstuje noc.
Už je to tak: vidíte, mládenci se už zdvihli.
Nezdvihli se jen tak: zazpívají něco pro nás.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Mládenci

Vítězný věnec, mládenci, nebude snadné získat.
Vždyť dívky opakují jen to, co dávno znají.
Neopakují to jen tak: je to něco pro nás.
Nedivte se, vždyť ze všech sil napínají mysl,
my ale i mysl jsme rozptýlili i uši.
Porážka patří nám – vítězství úsilí žádá.
Však soustředme se, aspoň teď na poslední chvíli.
Už zpívat začínají, už bude řada na nás.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Děvčata

Ach, Hespere, která z hvězd krutějším světlem
září?
Ty z matčina objetí vytrhnout můžeš dceru,
vytrhnout můžeš dceru, jež odejít nechce,
a nevinnou dívku dychtivým mladíkům dáváš.
Co horšího v dobytém městě dokáže vítěz?
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Mládenci

Ach, Hespere, která z hvězd milejším světlem
září?
Svým plamenem potvrdíš smluvené svazky dětí,
jež dohodli muži, jež dohodli rodiče obou.
Až rozdmýcháš svůj žár – dřív nemohou
se spojit.
Víc bohové dát mohou než tuto šťastnou chvíli?
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Děvčata

Hesperos, jednu z nás, děvčata, unesl...

Mládenci

Neboť, když přijdeš ty, hlídači na stráži stojí.
Zloděje skrývá noc, ale ty, který se vracíš
pod změněným jménem Jitřenky, chytíš je
vždycky.
Jen předstíranými náčky tě děvčata haní,
jenomže haní, co samy si ve skrytu přejí.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Děvčata

Jak kytka, co za plotem v bezpečí vyrostla si
(stádo k ní nemůže, pluh nemůže ji skosit),
kde čechrá jí vzduch, sluničko hřeje a déšť živí,
je milá i mnohým mládencům i mnohým
dívčám,

a jakmile, urvána ostrými nehty, uschne,
žádnému mládenci, žádné dívce milá není,
i panna, je-li nedotčena, je drahá blízkým.
Jakmile poskvrní tělo, otrhat dá svůj květ,
není už milá chlapcům, není už drahá dívčám.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Mládenci

Jak réva, která se zrodila na pusté pláni,
do výšky neroste a nenese sladké hrozny,
hubený kmen ohýbá se jí pod vlastní tíhou,
až vlastních kořenů užuž se dotýká vškem,
rolník ji nepřestuje, pastevec také ne,
až teprv když s jilmem se jako s manželem spojí,
mnohý rolník i mnohý pastevec pěstuje ji,
i panna, je-li nedotčena, nectěna stárne.
Jakmile v pravý čas dosáhne vhodného sňatku,
je milejší muži, je méně nemilá otci.

Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Oba sbory

A ty se, nevěsto, nepouštěj do boje s mužem.
Je neslušné bojovat s tím, komu tě otec dal,
tvůj otec s matkou, kterou poslouchat přece
musíš.

Panenství není tvé celé, část rodičům patří.
Třetina patří otci, třetina patří matce,
jen třetina je tvoje. Bojovat nechtěj s těmi,
kdo zeťovi předali s věnem i svoje práva.
Hyméne, ó Hyméne, Hyméne, přijď, ó Hyméne!

HYMNUS NA DIANU

Címe Dianu – čistí jsme;
jsme čistí, hoši i dívky.
Spolu Dianu vzývejme
svou písní, hoši a dívky!

K tobě, Iovova dcero, zpěv
ať zazní: matka tvá, Létó,
položila tě k olivě,
jaké tam na Délu kvetou,

abys vládkyní byla hor
a skrytých travnatých strání,
míst, kde v zeleni houstne bor
a říčka šumí po kamení.

Ty, jež porodní bolesti
znáš mířit, Lucino-luno,
mocná bohyně rozcestí
a v nočním osvitě Luno,

měsíc za měsícem tvůj krok
běh z jara do zimy měř;
dáváš rolníkům dobrý rok,
ty sýpky plníš až k dveřím –

ty svým jménem kéž svatě skvíš
se všude, kde se ti zlíbí!
Přízeň vydatnou jako dřív
chtěj, prosím, Římanům slíbit.

ŘÍMSKÁ SVATEBNÍ PÍSEŇ

Syn Úranie jsi a bydlíš
na Heilikónu u nebe,
bože, jenž dívku muži dáš,
*Hyméne, přijď, ó Hyméne,
Hyméne, přijď, ó Hyméne!*

Čelo si květy ověncí
i majoránkou vonící,
svatební závoj vem a sem,
sem k nám přijď v zlatých střevících,
na bílou nohu obutých.

Zábavou dnes se rozohni,
svatební písně zpívej s námi,
tvůj hlas ať jako zvony zní,
zem ať ti duní pod patami,
borovou smolnou loučí mávej.

Jak za Paridem Venuše
až do Ídských hor na soud šla,
Vinia k Manliovi jde
dnes, kdy se dobrá dívka vdává.

Asijské myrtě podobá se,
pod hrozny květů zářící,
rosou jí lesní dryády
nakrmí, živí, zalíjí –
protože se v ní zhlízejí.

Obrať se tedy, pojď sem k nám,
v thespijských skalách jeskyni
opuť a nevzpomínej na to,
že teče v ní proud chladivý,
jak nymfa Aganippé chce!

A paní domů zavolej,
po novém druhu toužící.
Mysl jí láskou upoutej,
jak břechtan pevně ovíjí
strom od kořene po vršek.

Proto vy, nedotčené panny,
jež svého dne se dočkáte,
zaspívejte si také s námi,
volejte: *Hyméne, ó Hyméne,*
Hyméne, přijď, ó Hyméne,

aby, hned jak vás uslyší,
rovnou se rychle vypravil
konat svou svatou povinnost,
Venušin vůdce, divotvůrce
zdařilých lidských manželství.

Děvčata

Který bůh milujícími
vzývá víc měl by být a ctěn?
Z Olympu kdo víc milován?
Hyméne, přijď, ó Hyméne,
Hyméne, přijď, ó Hyméne!

Nad hroblem stařec pro děti
vzývá tě, panna pro tebe
záhyby pásu rozpíná,
vzývá tě ženich, bojí se –
dočkat se přitom nemůže.

Mladému muži bez citu
kvetoucí dívku přivedeš,
čistou jak z klína matčina,
*Hyméne, přijď, ó Hyméne,
Hyméne, přijď, ó Hyméne!*

Venuše sama bez tebe
nezíská nic, co Pověst ctí.
Mohla by, ale záleží
jen na tom, jestli chceš to ty.
S bohem kdo smí se srovnávat?

Bez tebe děti nemá dům,
potomky otec nezplodí.
Mohl by, ale záleží
jen na tom, jestli chceš to ty.
S bohem kdo smí se srovnávat?

Země, v níž by tě nectili,
neuhájí svou hranici.
Mohla by, ale záleží
jen na tom, jestli chceš to ty.
S bohem kdo smí se srovnávat?

Otevře dveře dokořán.
Přichází panna. Pochodně
kšticemi vidíš potřásat?
...
...

...
...
Vznešený stud ji zdržuje.
Pláče, když slyší Hyména,
protože nastal čas už jít.

Neplač, vždyť tobě, Vinie,
nehrozí vůbec nebezpečí,
že z Oceánu vzejde den,
který by ženě nádhernější
triumf dal slavit nad tebou.

Vždyť jsi v skvělé zahradě,
jakou jen boháč může mít,
rozkvetlý vzácný hyacint.
Váháš? Proč? – Den už odchází:
Nevěsto, nastal čas už jít!

Nevěsto, nastal čas už jít!
pojď, prosíme tě, poslechni.
Pochodně vidíš potřásat
už zlatistými kšticemi?
Nevěsto, nastal čas už jít!

Do záletů se už tvůj muž
nepustí lehkomylně,
z hlavy teď pustí necudnost,
nebude chtít spát u jiné
daleko od tvých něžných nader.

Ó lože, které všem . . .

. . .

. . .

. . .

bělostnou nohou lehátka.

Slast tvého pána nemine,
užije s tebou rozkoší
– za noci, za bílého dne –
bez počtu. Den však odchází!
Nevěsto, nastal čas už jít!

102

Mládenci

Pochodně vzhůru, mládenci!
Nevěstin závoj blíží se.
Zpívejme píseň Hyménovi.
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Bujaré rozpuštělosti
dlouho ať mlčet nemusí!
Ořechy pánův miláček
ať neskryvá už před chlapci –
vždyť dneškem jeho lásku ztratil.

Mládencům dej dnes ořechy,
hlupáku: dlouho s ořechy
sis hrál – teď musíš do služby,
do služby k bohu manželství.
Miláčku, dej jim ořechy!

Sprosté ti byly holky ze vsi,
miláčku, včera jako dnes,
ale teď holič oholí
tvou bradu, hochu, tak to je!
Miláčku, dej jim ořechy!

103

S holobrádky se rozejít,
ženichu, nechceš, vid' že ne?
Koukej se s nimi rozejít!
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

My víme, že jsi nedělal
nic něčestného, ale teď,
ženatej, nesmíš ani to,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Nevěsto, nebraň se a dej
mužovi všechno, co jen chce,
ať nechce to pak od jiné,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Na tebe čeká skvělý dům,
muž už se těší na tebe!
Konců zlých ať se nedočká,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

104

Ať třesoucí se staroba,
které je všechno lhostejné,
všechny ty dary nerozdá,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Bozi ať stojí při tobě,
když znamení máš příznivé,
vstup zlatou nohou do dveří,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Tak jako tobě na prsou
v hrudi i jemu plamen žhne,
ukrývat umí ho však líp,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Nevěstu, družbo, nezdržuj,
z ruky puš' dlaně hedvábné,
k muži ať do ložnice jde,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

105

Vy, ctostné ženy, které jste
svým starým mužům převěrné,
nevěstu ved'te na lože,
Hyméne, hop hej, Hyméne!
Hyméne, hop hej, Hyméne!

Děvčata

Dovnitř už můžeš, ženichu,
žena tě čeká v ložnici
a září tváří rozkvetlou
jako heřmánek kvetoucí,
jako mák ruse zbarvený.

Bohové vědí, ženichu,
že také ty jsi urostlý –
Venuše všeho bohatě
přála ti. Den však odchází!
Pospěš si, neztrácej už čas!

Dlouho čas ty jsi neztrácel,
už přicházíš. Ať Venuši
milý jsi, když teď před lidmi
tu, po níž toužilš, berěš si,
počestnou lásku neskrýváš.

Spočítat písek v Africe
anebo míhotání hvězd
lidé by spíše dovedli
(sta nocí přijde jak ta dnes)
než vaše hrátky milostné.

Hrám věnujte se dosyta
a mějte děti. Nechtěl bych,
aby bez potomků váš rod
zanikl – ať jen ve větvích
rodinný strom se košatí.

Chci, aby mladý Torquatus
porozen byl a vykoupán,
ručičky začal natahovat,
s pusinkou pěkně dokořán
na otce rád se usmíval.

ATTIS

Plul Attis na rychlé lodi přes hluboké moře,
dočkat se nemoh, kdy vstoupí do Frýžského
háje,

až do stínu háje vešel, v němž bohyně sídlí.
Tam v záchvatu šílenství a rozumu zbavený
sám ostrým pazourkem zbavil se břemene slabín.
Jak uviděl celé své tělo, zbavené mužství,
z kterého na zemi mokvala dosud čerstvá krev,
lehounký bubinek uchopil do něžných dlaní
(bubínek, Kybelé, zvěstující tvou obět),
něžnými prsty rozezníval tu býčí kůži,
vzrušením chvěl se a druhům takto začal zpívat:

Ať je to celý Manlius,
otce ať každý pozná v něm,
i ten, kdo neví, že je tvůj,
ve tváří ať má otištěn
i matčin stud i počestnost.

Vždycky ať věrnost matčina
dobrý rod na něj prozradí,
tak jako věrná Pénéloπέ
svou jedinečnou pověstí
slavila syna Télémachu.

Zavřete dveře, děvčata.
Žertů už bylo víc než dost.
Přejem vám štěstí, manželé,
užívejte si noc co noc
všeho, čím mládí oplývá!

Vzhůru už, kněží, za mnou ke Kybelinu háji,
za mnou, vzhůru, toulavé stádo Dindymské paní!
Jak vyhnanci do cizích zemí se stěhující
za mnou jste šli a mým příkladem věst jste se dali.
Pačívou slavnost jste snesli i běsnící moře
a ze záští k Venuši zhavili jste se mužství!
Však hlavu vzhůru! Zpívejte chvalo zpěv Kybelé!
Únavu zapomeňte a běžte, pojdte se mnou
k Fryžskému chrámu Kybelé, do chrámu bohyně,
kde činehy víří, kde bubínky pro ni duní,
kde z ohnuté píšťaly hluboký tón Fryg loudí,
kde slavnosti s výskotem slaví se bez ustání,
kde toulavá družina bohyně v její víří.
Volá nás, poběžme, do tance dejme se pro ni!

Se svými druhy Attis – nepravá žena – zpíval:
všech zmocní se vzrušení, zavýskne jeden, pak
druhý,
činel jim odpoví, bubínek před nimi duní,
sbor přidá do kroku a k zelené Ídě pádí.
Běží i Attis, dech popadá, rozumu zbaven,
jde, do bubnu buší, k stinnému háji je vede,
je jako jalůvka, co prchá před břemenem jha.
Běs žene kněze a všichni pádí za svým vůdcem.
Když došli až k chrámu, únavou zmožení celí,
spánek je přemoh, než stačili se najíst.
Malátnost zavřela jim víčka, únavou ztěžklá,
a v měkkém spočinutí šlenství ze všech spadlo.

Když však bůh slunce žhnoucímá očima pohlédl
na bílý éter, tvrdou zem i nezkrotné moře
a zvoněním podkov svého spřežení zahnal noc,
Attis se probudil. Bůh spánku, unaven, prchal
k své ženě Pásitheji, jež mu otevřela klín.
Tak také Attis se ze svého šílení vyspal,
vzpomíná na všechno, co spáchal, v hlavě mu
svítá,
sám vidí, oč se připravil a kam až to dospěl,
hrůzou se zalyká a běží zpět na pobřeží.
Uvidí nekonečné moře a dá se do pláče
a žalostným hlasem běduje pro ztracenou vlast:

*Ó vlasti, má rodičko, ó vlasti, má kolečko,
tebe jsem, ubožák, opustil, tak jako otrok
pánovi prchá, šval jsem se do ídského háje,
kde žít mám v sněhu a studeném doupěti šelem
a do všech jejich děsivých úkrytů se ukrádat.*

*Vlasti, kde jsi? Kde po celé zemi mám tě hledat?
Vždyť sama zřetelnice oka vidět tě chce,
když zácnuatu šílenství na chvilu duch se zbavil.
Daléko od domova, k bohyni mám se vrátit?
Mám zbaven být vlasti i přátel i rodičů?
Mám zbaven být fór i cvičišť i závodů i her?
Běda mi, běda, pro pláč zbyly mi oči, pro pláč!
Je na světě poroba, kterou bych ještě neznal?
Já jsem teď žena – já, jenž jsem byl chlapec i mladík,
já, který ozdobou zápasů i cvičišť býval,
můj práh byl prošlapán, mé dveře se nezavřely,
můj dům vždy býval celý ověšený květinami,
když ze své ložnice vycházel jsem za svítání.
Já mám být služkou a otrokyní Kybelé?
Já mám být mainadou, svým vlastním zlomkem,
eunuchem?*

*Já mám žít na zelené Ídě, v mrazu pod sněhem?
Já mám svůj život prožít pod vrcholky fryžských hor,
kde v lese laně běhají a kanci po loukách?
Ach, bolí to, bolí, lituju, lituju tobo!*

Jakmile z červených rtů ten rychlý zvuk mu
splynul
a ke sluchu bohyně donesl onu zprávu,
dva spoutané lvy Kybelé ihned rozvázala
a jedno ze zvířat takto na Attida štvála:

*Běž, řekla, divoké zvíře, ať zešílí, štví bo,
ať v záchvatu šílenství do háje zpět se vrátí
ten, kdo se uníknout snaží a vymknout se mé moci.
Vlastní hrůbet ohonem mrskej, na rány přitom nehleď,
ať se ten hrozivý řev rozléhá všude kolem,
najež svou hřívou, zvíře, i svalnatou šíjí.*

Pak hrozivá Kybelé pustila na něj zvíře.
Divoký lev zuřivost vybičoval sám v sobě.
Řtíl se, řve a tlapami křoví v cestě láme.
Jakmile doběhne na vlhké bělostné břehy
a něžného Attida uvidí na dosah vln,
vrhne se na něj: a on o rozum přijde strachy
a uteče před šelmou do posvátného háje,
kde zbytek dnů stráví jako Kybelina služka.

Hrozivá Kybelé, bohyně, Dindymská paní!
Ať všechno tvé šílení vyhne se mému domu!
Jiným dej vytržení, jiné si rozumu zbav!

SVATBA PÉLEA A THETIDY

Prý kdysi dávno kýl z těch nejvyšších pélijských
sosen
plul po obloucích jasných vln, jimž Poseidón
vládne,
k peřejím Fásidu, do Aiétovy říše:
vybraný oddíl jinochů, lesk řeckého mládí
hořící touhou kolchidskou zem zbavit zlatého
rouna,
směle svou rychlou loď vyhnal tenkrát do slané
pláně,
pročesávaje šmolku vln hřeblem jedlových
vesel...

To Athéna, štít akropolí, prý pro tyhle smělce
sroubila s kostrou dna i klenbu sosnových prken
v plavidlo, jemuž snad i v bezvětří rostou křídla.
Tak prvně zkontrol mořskou tuň svou plavbou
břit lodí.

Sotvaže ostrá příď však rozčísila neklidnou
plochu
a stříbrem pěn se zčeřily vlny pod rádem vesla,
razí z té sivé brázdý líc a za ní dav dalších:
padesát Néreozen ten div plní zvláštním
chvěním.
A právě toho dne, ne dřív ani později nikdy,
se nahoty mořských nymf, z té šedé jizvy
až po pás
vzlínajících, dotkl poprvé zrak smrtelných lidí.
Tehdy – jak praví báj – vzplál Péleus k Thetidě
láskou,
tehdy vstříc sňatku s člověkem se rozběhla
Thetis,
tehdy svolil i Zeus a zaslíbil Péleu Thetis.

Vítejte zde, mí hrdinové, jež zrodily staré,
zlaté časy! Vítejte k nám, slavní potomci bohů
a zdárné děti svých matek – mne teď hřeje

svou přízni:
vámi chce moje báseň znít, to o vás chce zpívat,
zvlášť o tobě, Pélee, ty hrázi thessalských rovin,
šťástlivě obdařený tak vzácnou nevěstou,

když sám
Otec všech bohů (Zeus!) se vzdal své lásky v tvůj
prospěch...

Kdo jiný, když ne ty, padl k nohám nejhezčí
nymfě?

Komu to dali za ženu svou vnučku jak Téthys,
tak Oceán širých vod, jenž omývá okraje světa?

Když se nachýlil čas a když ta kýžená chvíle
nastala, jako by celá zem si v paláci dala
schůzku, veselý smích se přelévá síněmi domu:
jeden po druhém vzdává hold a radost má
v očích.

Živáčka není v Kieru, ztichlo údolí Tempé
i domy Kranónu a život v láriských hradbách –
k Farsalu, k Farsalu proudí dav, dvůr paláce plní.
Býčkům povadá šij – dnes nikdo o půdu nedbá,
nekyprí hroudy viničné zub motyky krivé,
nevyrvá brázdu svou pákou pluh za kopyty volka
a není nůž, co by prořezal stín košatých stromů;
nánosy líné rzi se na kov radlice vrství...

Zato Péleův dům, palác až po tu nejodlehlější
komnatu samý šperk, se blyští zlatem a stříbrem:
křesla z bělostných klů, stoly v jasu svítivých číší –
ze sídla sálá pohodlí a bohatství králů.

V paláci, docela uprostřed, už svatební lože
božskou nevěstu čeká: skví se slonovou kostí,
purpurem kryto se rdí, tím vzácným barvivem
muší.

Postavy dávných lidí do té pokrývky vetkal
podivuhodný um – a činy hrdinů líčí...

Na Naxu, v bukotu vln, zrak v dálku namířený, tu
Ariadné zří Théseu prchat s rychlými loďmi;
nezkrotná vášeň v její hrudi přebývá, avšak
dosud uvěřit nemůže, že vidí – co vidí...

Sotvaže z klamného spánku procitla, ubohá zjistí,
že ji opustil, že je na pusté výspě – sama!

Tam – jede pryč ten nevěrný hoch, tepe hladinu vesly,
pověří napospas své falešné sliby dává –

Z dálky, jak bakchanika zkamenělá, v chalubáčb
stojíte,

dcera Minóa smutný zrak za ním napíná, běda,
napíná zrak a vlny trýzně se dmou v jejím nitru.

Ne, již nepoutá plavou kadeř hebounká stužka,
ne, již nehalí její hrud šat z lehynké látky;
nemá již pletenou pásku okolo kvetoucích nader –
se vším, co kousek po kousku jí spadalo s těla,
s tím si jí u nobou teď vlnky v příboji hrají.

Ona však o stužku nedbá, nedbá o osud šatů
v příboji vln – jen k tobě, Thése, slepá a hluchá,
upíná všechen svůj cit, svou lásku, myšlenky –
všebno.

Ach, nešťastná! Venuse sama ti drásavou touhu
zasla v hrud a sládlá trýzeň vzala ti rozum –
práve v okamžiku, kdy udatný Théseus připlul
z Pírea se zohněným břehem, sotvaže vkročil
v gortýnské zdi, kde tehdy podlý král Minós vládl...

Pryč kdysi dámo brozný mor přiměl za trest
kekropskou zem svou krev smýt Androgeovu:
z vysvětu všech svých panen a z těch nejlepších hochů
musela od těch dob strojiti body pro Minótaura.

Když však to zlo již příliš kosilo v nevelkém měsí,
Théseus to byl, kdo radši vlastní tělo chci vsadit
místo těl milých Athén, než aby na Krétu stále
a stále na jistou smrt se plavily kekropské žertvy.

Lodici tehkou vpřed popobání a na křídlech vánků
dosáhneme místa, kde seví se chrabřebo Minóa sídlo.

Vtom jej zabledly oči královské dcery – a plno
touhy v nich bylo... *Ta, již dosud v panenském lůžku,
vydechující svéži vůně, hýčkala matka
(tak jako Eurótas své břehy objímá myrtou
nebo jak jarní víánek roznáší své dubové barvy),
ryní odtrhnout od něho zrak – ten pobled jen pláne –
nemůže: a tak tu v jednom plameni stojí,
hoří a tělo má vznícené až do morku kostí...*

*Ach běda, božský lučštníku, jenž s kameným srdcem
rozžháš trýzně, ty, jenž mísíš slast v láskou strážeň,
Afrodité, ty rovněž, paní kyperských hájů,
jaký jste vznítili v té díroce žár! Jaký příboj
vrhal ji sem a tam, když vzdychala po plavém bostu!
Kolikrát její srdce už strachy přestalo bušit,
kolikrát její tvář byla bleďší než bleďá tvář lury,
když se Théseus vydal změřit s netvoorem síly –
bud své smrti vsťíc, anebo vavřínům slávy...*

*Milé dárky všem bohům přislíbila: tu obět
zažehy němé rty – a přec to nebylo marné.
Neboť jako ten dub, jenž rozpráhne své větve
z výšiny Tauru, jako píní plnou šišek a směly
uchovájí do svých vírů nezkratná smršť a dřevo
vyrove, jak ono, v dálce z kořenů vyvráceno,
střemblav se kácí, lámajíc, co mu do cesty přijde –
podobně Théseus tu stouřu zmohl a skolil;
ta už jen naprázdno své roby nořila do tmy.*

*On potom zdráv a se vsí slávou zamíří nazpět:
tenounkým vláknem navádí své tápavé kroky,
aby ho cestou zpět z těch zákrutů labyrintu
šáňové bludiště snad navždy neskrylo v pasí...*

*Nač ještě líčit dál, když verš i tak se mi vymkl,
jednní dcery? Jak utekla i před zrakem otce,
objetím rodné sestry a potom dokonce lomí?
která tu nad ztrátou dcery v bolu rukama lomí?
Sladké své lásce, Théseovi, jak dala přednost?
Nač také líčit, jak připula až k zpěněným břehům
Naxu, jak sotva víčka jí spánek sklížel, ji manžel
nevěrník nechal být a ona zůstala sama?*

Nesnesitelný žár prý vzňal jí srdce a z hloubi
brudi jen šílený, kvilivý zvuk se navenek loudil...
Hned se sklíčeně drala vzhůru do strmých skalin,
odkud by mohla přehlédnout tu zvlhnutou dálku,
hned se do moře vrhá vstříc vlnám rozkolébáním,
splyvací šat si kasajíc až nad holé lýtko –
až tu zmořena hořem propukne v hlasitý nářek...

Slavými ústy zimničně štká, jak pohyká slzy:

Ach, tys mě nechal, falešníku, na pustém břehu,
ač jsi mne, Théseee falešný, vzal roduému krbu?
Ach, tak ty si odjíždíš – nic o boby nedbáš?
Nevěrníku – vždyť kletbu zraady si odvážíš v lodi!
Cožpak nic už nemohlo zvrátit záměr tvé kruté
mysli? Což špetka útrpnosti se, necito, v tobě
nenašla, aby nad mým srdcem cítila lítost?!

Ne, tohle není to, cos kdysi sliboval hlasem
vábívým... v tohle jsi mne přece neučil doufat –
mýbrž ve svatební sny a v snatek s příslibem štěstí...
A to vše je teď prázdny vzduch a potrava větrů...
– Od rymějška ať žádá už o mužské přísabý nedbá,
žádá ať nedoufá, že je v mužských pohádkách věrnosti:
Dokud v nich dychtivost chce mocí dosáhnout svého,
bez skrupulí ti slíbí vše, vše přísabou stordí.
Jen však dosáhnou svého a chitě i touha jsou syty –
sliby jsou pryč a vše pak, všechny přísabý ruší...

Vždyť to já, když vražedný vír se chystal jižžž tě
pohlit – to já jsem ztratila radši i bratra,
nežli v kritickou chvíli opustit, pokrytče, tebe!
Za to všechno mám dravcům, šelmám za kořist
sloužit,

dána jim v plen...? a pak, až zemřu, mne zem
nemá přikrýt...

Která lovice tě na dně rokle přivedla na svět?

Které moře na slině vln tě vyplavlo z útroh?

Která to byla: Charybda, či bítavá Skylla,

že za můj sladký dar – tvůj život – dáváš mi tohle?!

*I když jsi o snatek snad nikdy upřímně nestál
(úzkostně dbalý přísných rad svého otce) –
stejně do rodiny zdi jsi mohl odvést mě s sebou...
Jak ta poslední služka tobě bych sloužila s láskou,
chodidla bílá bych ti v chladivé voděnce myla,
nachovou pokrývkou bych ráda stlala tvé lůžko –*

*Ach, kam jsem rozum dala, že si k větrům tu spískám?
Nemají přece cit, a proto nemohou tušit;
hlas k nim nedoléhá a samy v odpověď mlčí –*

*zatímco on se za břety vln již pomalu ztrácí –
na dohled nic, jen chaluby, živé duše tu není...
Tak ještě smrti tváří v tvář mě zdupává krutý
osud, že ani ty mé stesky už nedojoďou sluchu.*

*Ó Die všemocný, kež tenkrát, když to vše začlo,
athénská loď se netkla knósských břehů svou přídílí!
Kež ten zrádný přichoží z moře, divnému byku
vezoucí broznou daň, pak nespustil na Krétě kotvy!
Kež by ten bídáč, sladkou krásou zakryvující
ukrutný záměr, tenkrát nenaštívil náš palác!*

*Kam se já ztracená teď poději? V co ještě doufat?
Do ídských hor snad jít? když mezi námi je propast
bezodná, když nás v dálece moře bouřlivé dělí?*

*Nebo mám naději, že pomůže otec? Můj otec,
před nímž jsem prchla s tím, jež zbarvila krev mého
bratra?!*

V lásce věrného muže mohu útěchu hledat?

Ve větrech vesla se jen jen probýbají – jak spěchá!

*Na břehu střechu nenajdeš – ten ostrov je pustý...
Úniku není z vln: jen moře, všude jen moře...
Není kudy se dát a není naděje: hluché,
všechno je hluché a holé, všechno zvěstuje zkázu...*

*Přece však smrt mi oči navždy nezastře dřívě,
smyslů tělo mé unavené se nezbyde dřívě,
než docílím, ač na prahu smrti, zásabu bobů
spravedlivých, jimž dáno je bdít nad spáchanou
zradou.*

- Poletě sem! Sem ke mně, bohyně Pomsty, leťte s věncem zmiji kol čela, z něž už na dálku dýchá hněv, jak bouří vám v hrudi! Vy, jež stiháte trestem provinění všech mužů – mé teď stížnosti slyšte! Ach, vždyť samy se z hlubin mého nitra ven derou, bože, jak já teď žnu, jsem slepá bezhlavou vášní... Vždyť má stížnost vyrušit až ze dna mé hrudi – nenechte žal, jímž strádám, jen tak beze stop zmizet, vybrž tak jako mne tu zanechal pro paměť krátkou, kež i sobě, svým drahým ať Théseus přinese zkázu!

Sotvaže s těžkým srdcem a v úzkých vyřkla ta slova, svolávající trest a pomstu na krutý skutek, kývnutím pán nebes dal průchod nezvratné vůli: vitom se otřásla celá zem i zježené mořské pláně a brvědná baň se zhoupala v půlnočním třpylu.

A již mráкотná tma se rozprostírá tam uvnitř v myslí Théseově – už z hlavy vypustil všechny pokyny, jež dosud tak pevně v paměti choval... Již vplouvá do Pírea – a stále bez bílých plachet, bez znamení, že zdřávo se truchlícímu syn vrací...

Prý totiž ve chvoši, kdy v čele loďstva se mladík s bradkami Athén loučil a Aigeus král syna větrům svěřoval, tu v objetí mu na srdce kladi:

„Synu můj jediný, jež miluji nad vlastní život, synu, jež nejistotám vstříc už zas musím pustit, ač ses mi teprve teď, kdy stojím nad brobem, vrátil – Když už mé nešťastí a k tomu tvůj zmužilý zápal z náručí mi tě rvou (a já se bráním: vždyť dosud slabnoucí zrak mobu na svém synkovu nechat!), nedokážu teď jásat a z tvé cesty mít radost... Také nepovolím tvé plavbě bílý znak zdatu – ne, já z hloubi duše se musím vynaříkat, posypu hlavu popelem a šediny zbyzdím... K rozkomíhanému rábnu dám vykasat plachty, tmavé, aby již černí toho plátma blásala chmurně žáravišně a žal, jenž tolik kruší mé srdce.

Dá-li snad ta, již uctívají v itonském chrámu, Athéna, střezící náš rod i athénské bradby, aby krev býka přec jen po tvé pravici stekla – ožru si probůh i pak, co teď si uzamkneš v srdci; kež ani na chvílku ti z myslí nezmizí pokyn:

*Jak se domácích paborků jen zachytíš zrakem,
budeš at' ráhmoví odbodí své smuteční roucho,
plachty jak sněh at' zátab lan hned vykasá k nebi –
abych svou potěchu co nejdřív zřel, abych užně
mohl mít radost, že mi tě šťastný okamžik vrátí.*

*– To, co Théseus dosud tak pevně v paměti choval,
to jako mlžný mrak, jenž halí ledové štíty
sněžných hor, se v poryvech teď rozplyvá v prázdno.*

*Již ho však z výše zdí sám otec úzkostným zrakem
nanovo vyhlíží a zas se utápí v slzách...
Sotva dmnoucí se plachty zřel a zbarvení plátna,
v domnění, že krutý los mu Thésea vyvrval,
do propasti se střemhlav vrhá se skalní stěry...*

*S takovou v rodný dům tedy vkročil udatný Théseus:
otcovu smrt a stejný žal dům smuku mu zchystal,
jaký svou paměti krátkou on seslal na Ariadné...*

*Ona, zrak stále smutně v dálku namířený, člun
sleduje, trýzeň sem tam vře zraněným srdcem –
tu však již z protějška sem spěchá pln kypící síly
Bakchos se svými satyry a silény v tanci:
po tobě touží, Ariadné, on k tobě vzplál láskou!
Bakchantek zpítý bouf – juchú! – tu v extázi řádí,
s výskotem – ejchuchú! – tam prudec šhubaji hlavou.
Tamble tepaly zem svým thyrsem ovitým révou,
tam si házely tím, co rukou urvaly z byčka;
tamta svíjejícím plazem stáhla se v pase,
část vzdává hold tajům orgii, jež skryvá tma skřínek –
orgiím, jež nezasvěcence šálivě vábí.
Jiné vzpirají dlaň a v drobné bubínky bijí,
kovem rozšumí kov, až křivé činely řinčí;
mmohé do rohů dují – dutě z hloubi zní tóny,
vřizne se do uší zpěv barbarské písňady břeskné...*

Takovým bohatstvím postav se ta pokrývka
skvěla,
v záhybech s lože splyvající a halíc je kolem.

Když se dosyta nabažil dav Thessalů lačných
té podívané, troustil se pryč... Pak vcházel bozi.

Jako když začne zefýr vát a za svítání,
kdy s vyjíždějícím Hélieem svít Jitřenky vzchází,
zčeří sklo mořské hladiny a načechrá vlnky,
jež kolébány větérkem jdou nejdřív jen zvolna,
drobnými krůčky vpřed, svým pleskotem
rozchichotané,
a pak, až vítr zesílí, se zvedají v hradby
vln, které odplývají v dál, hřbety nachově lesklé –
stejně tak jeden po druhém i hosté se pěšky
do všech světových stran k svým domovům
z paláce brali...

Když byli všichni pryč, jako první dorazil
Cheirón
ze svého kopce k Péleovi a s ním dary lesa:
kolík je kvítí, co dává luh, co v rozlehlých horách
thessalských roste, a vše, co vlahý, životodárný
západní větrík břehům řek mámí z plodného
klína –
to všechno bez ladu a skladu on do věnců uvil
a teď se směje celý dům tou hrou libých vůní.

Jemu v patách jde Péneios; své zelené Tempé,
údolí, které po celou dél stíní záclony lesů,
zanechal rozpustilosti víl a jásavým plesům,
a věru nepřichází s prázdnotou: i s kořeny vyrvál
vysokánský buk, pár vavříků na štíhlém kmínku,
pak platan klátivý a olše, sestříčky pružné
bájného Faéthonta, i cypřiš s korunou v mracích.
Tím vším on volně osadil park okolo sídla,
aby se krajkou listoví dral zelený přísvit.

Za ním se blíží Prométheus, ten úporný hledač,
a prsten s kamenem přináší, znak starého trestu,
který přednedávnem si nad sráz přivázan k hrotu
strmící skály tvrdě v řetězech odpykával...

A pak, svým potomstvem provázen i velebnou
paní,
přichází otec všech bohů. Jen ty, Foibe, na nebi
stojíš,
a měsíční svit smí dál tvá sestra po kopcích šířit,
když stejně jako ty chová k Péleovi zášti
a svatbu Thetidy by stejně nechtěla slavit.

V křeslech bílých jak sníh si božstva

v pohodlí hoví,
chod střídá chod, až pod závějí mís tonou stoly –
když vtom Sudice rozřesené se v nejistém

rytmu
začaly kývat sem tam a přednášet nezvratná
slova.

Narásený plášť halí jejich třaslavá těla
a bíle splývá až ke kotníkům, jež purpurem

vroubí;

rudé zbarvení stuh jim zdobí vlas jako mléko.

Dřla bez konce se ruce postaru chápou:

kužel s hebkým chomáčem vln si podává levá,
pravá pak souká nit a břišky prstů ji jemně
protahuje, než křivým palcem hlazený přeslen
zlehka rozhoupá a s ním i vír větetena zrychlí.

Stisk jejich zubů působí, že vlákno je hladké;
při tom jim na suchých rtech lpi splíhlá

vlákýnka vlny,

jimíž se spřádána nit tak ježila na všechny strany.

U nohou každé z nich pak plný košíček z proutí
střeží své bělostné a hebké chomáče vlny...

Z těch zásob snují svou věcnou nit a vysokým
hlasem
z nich přitom recituje věštný dar slova sudby,
jež potvrdí brzký čas i paměť vzdálených
věků...

*Zástito Thessalie a Diúv chráněně šťastný,
ty, jebož vzácný vklad má plod ještě vzácnější vydat –
slyš, co my tři ti v dnešní slavnostní den chceme zjevit
z nezvratné věšby! Co přijde a co nemine, z tobo
bystře vy, větetena, přďte svou nit, jen bystře se vrtle!*

*Večernice užuž ti vzejde a naplní přání,
jež střídá muž – užuž s ní šťastně vejde tvá paní:
láskou roztálá se ti do všech myšlenek vpije,
a chovajíc svou statnou šji v mladistvých pažích,
sladce zmalátnělá tě bude i ve spánku hledat...
Bystře, větetena, přďte svou nit, jen bystře se vrtle!*

*Žádný dům dosud nespojil tak bluboké city,
doposud žádný pár cit lásky nepoutal uže
než Thetis k Pélcevi a stejně Pélca k Thetis...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Muž, jenž nikdy nemine cíl, z vás dvou přijde na svět,
Achilleus, jehož hrud, ne záda, zná nepřítel zblízka
a jenž se v bláznivý let jako o závod s prchavou laní
nejednou dá a spěch jejich kopytek za sebou nechá...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Nenajde se rek s ním v boji souměřitelný,
až celá fryžská pláň bude krev svých Trójianů ronit
a Iliion s přepevnou zdí až v kleších zdlouhavé války
pustošit bude Átreův syn, vmuk zrádného děda...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Jeho zmužilou krev i jasné zářící činy
dosvědčí zástupy všech matek nad hroby synů,
až jednu po druhé šedavý vlas nechá žalostně přilhnout
a do zvedlých prsou chabá dlaň vtepe modravé
skvrny...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Jak žnec v záru slunce když zlátnoucí obilí seče
a tisnící se dozrálý klas trs po trsu stíná –
tak bude on kosit Trójany svým záhubným mečem...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Dosvědčí jeho udatnost proud Skamandru řeky,
jež do bouřného Heliéspontu svá ramena noří:
horou zabitých nepřítel on řečiště ucpe,
že vodstvo vystoupí výš a zteplá záplavou krve...*

Bystře, vřetena, předte svou nit, jen bystře se vříte!

*Díle, jež z kořisti získá, i ten přijde mrtvého slavit,
až kužel mohly vzroste z hlin a útroby brobu
spolu s ním spolkne Polyxenu, jak sněh bílou žertvu...
Bystře, vřetená, předeťte svou nit, jen bystře se vrtěte!*

*Jakmile totiž Osud dá a znaveným Řekům
dovolí pancíř neptunských zdí kol lliia strhnout,
skropí ten vysoký rov krev právě zabité panny,
která jak jehňátko, když pod mečem dvojbřítým padá,
v kolenou podklesne a bez ducha svezce se k zemi...
Bystře, vřetená, předeťte svou nit, jen bystře se vrtěte!*

*Rozbušte srdce, co bji si vstříc, ať rychle se najdou!
Do sladkých manželských pout ať muž svou bobyni
přijme,
nevěsta ať vzdá se roztoženému choti!
Bystře, vřetená, předeťte svou nit, jen bystře se vrtěte!*

*Chůva až s jítrem vkročí v síň – ne, nedopne stužku,
již oviřela útlý krk ještě včera své paní...
Bystře, vřetená, předeťte svou nit, jen bystře se vrtěte!*

*Matka nepozná žal nad ložem dcery, jež přísně
samotu stráží, a dál může spřádat sny plné emoučat.
Bystře, vřetená, předeťte svou nit, jen bystře se vrtěte!*

*Takovou ženě kdysi Péleovi slíbily věštbou
v protockém transu Sudice tři a tak zněla slova.*

Býval, býval ten čas, kdy s chutí nebešťan
v cudný
dům hrdiny zavítal a lidem smrtelným klidně
zjevil svou tvář – to ještě zbožnost a ctnost měli
v úctě...
Často v slavnostní den, když nadešla výroční
oběť,
přicházel nejvyšší bůh a viděl na vlastní oči,
sto byků jak sklání šij, i jejich pád v záři chrámu.
Často hnal s vršku Pamássu sám tulácký Bakedos
svých mainad houfec – vlas vlál a pino výskotu
bylo –
a v celých Delfách nastal hned shon,
aby blížkému božstvu
dým z oltářů stoupal v ústřety a vřele ho vítal.
Často bůh války, Arés sám, stál uprostřed věavy
a stejně Athéna ctná anebo i Nemesis mstivá
přímo v poli svůj zbrojný lid vždy k odvaze
měly...

Avšak od chvíle, co svět poznal zločin a hanbu
a chtivost v každém z nás dala spravedlnosti
výhost,
když vlastních bratrů krev mají na rukou
pokrevní bratři,
když lítost už necítí vlastní syn ani nad hroblem
otce
a touhou otce je zas jen smrt jeho prvorozence
(aby mohl on sám květ snachy netknutý urvat!),
syn když jde s hříšnou matkou spát, ač neví,
že s matkou,
hříšnicí, již chybí stud před zákony předků –
Pro tuhle šílenou změt, v níž zlořád je
dvojnáskem řádu,
se bozi, ochránci spravedlnosti, točí k nám zády.
A tak už mezi nás sem dolů nepřicházejí,
ani uprostřed dne o ně pohledem zavadit
nesmíš...

Řekneme-li dnes Catullus, ozvěna odpoví Lesbie. A Lesbie, to je láska sama: ostýchavá něha i pustošící vášeň, vteřina závratného štěstí i nekonečnost zoufalství:

*ať už se nikdy neoblíží zpátky
po lásce, která mému srdci vládla:
ta umřela jak poslední květ v lukách
pod ostrým rádlá...*

Toto jímavé čtyřverší, které nás odzbrojuje svou nehledaností a prostotou – to je Catullus, snad jediný spontánní lyrik v římské literatuře. První tři sloky básně, z níž čtyřverší pochází, jsou naproti tomu zatíženy takovou přemírou topografických informací, že čtenáři, který by chtěl Catullovi dokonale porozumět, nezbude než vzít k ruce atlas, encyklopedii a snad i příručku teorie literatury. Spontánní lyrik tu totiž k vyjádření prostého citu použil sapfické strofy, složitěho metrického útvaru, který uměle přenesl do římské poezie z řecké lyriky. Také toto je Catullus: vzdelaný básník a experimentující tvůrce. Pátá sloka –

počátek posledního vzkazu Lesbii, z něhož se
 cudně cituje jen výkřik raněného bezbranného
 srdce – obsahuje brutální urážku veřejně vmete-
 nou do tváře bytosti kdysi tolik milované. Intim-
 ní vzkaz svěřila něžná milencova ústa dvěma
 budižkničímům, které autor na jiných místech
 hrubě napadá a tituluje slovy, pro něž v češtině
 není adekvátní překlad. I to je Catullus: sžíravý
 ironik, drzý posměváček s jazykem ostřejším než
 meč. Jestliže nám tradiční a tradovaná sladko-
 bolná podoba Catulla – autora písní pro Lesbii
 zcela zastíní jeho dvě další tváře, nenalezneme
 nikdy klíč k tomuto básníkovi, který neměl chut
 se nikomu zalíbit.

Catullus byl synem své doby. Nebyl Říman.
 Přišel do města, kam vedou všechny cesty, z kra-
 jiny za řekou Pádem, kterou si Řím podmanil
 a které teprve nedávno udělil všechna občanská
 práva. Na první pohled se podobal všem holo-
 brádkům, kteří z celé Itálie směřují do Říma za
 vzděláním a kariérou. A přece se od nich lišil,
 stejně jako jeho druhové – Bibaculus, Cato, Cae-
 cilius, Tigidas i Cornelius Nepos. Tihle synkové
 z dobrých a bohatých rodin se v Římě neroz-
 prchlí, nenahrabali si jmění ve státních službách,
 neprolévali svou čerstvou galskou a etruskou

kev v politických šarvátkách. Semkli se v Římě
 v jeden šik, do něhož přistoupili jen ti, kteří chtě-
 li bojovat pod stejným praporem: Calvus, jediný
 rodilý Říman mezi nimi, Cornificius a jeho sest-
 ra Cornificia. Za smrtelného chropotu římské
 republiky, uprostřed zbrání, mezi nimiž podle
 starého římského přísloví mlčí Múzy, pojmeno-
 vali svůj prapor Poezií a pod ním zvítězili. Mlu-
 víváme o nich jako o mladořímské moderně, ale
 jejich současníci jim jednoduše říkali *noví básníci*
 (to mohlo být označení docela neutrální, ale
 slovo „nový“ má v národě, který ctí tradici, troš-
 ku osten) nebo *neoterici* (což je totéž, ale výraz
 odvozený z řečtiny naznačuje, s kým jsou noví
 básníci spříznění volbou). Nevydali žádný mani-
 fest, ale jejich program byl jasný. Kdyby žili ve
 dvacátém století, zněl by asi takhle:

PRYČ s tradicí,
 která je mrtvá!

AŤ ŽIJE experiment!

PRYČ s Homérem
 a jeho římským
 epigonem
 Enniem!

AŤ ŽIJE alexandrijská

moderna, Kalli-

machos a naši

řeční učitelé

a přátelé!

PRYČ s užívaným
a nabubřelým
eposem!
PRYČ s chaosem!
PRYČ s uniformitou
římského
hexametru!
PRYČ s polopatismem,
který se maskuje
lidovostí
a srozumitelností!

Quintus Ennius, kráčeje ve stopách svých předchůdců, vytvořil skutečný římský národní epos, a Catullův současník, Titus Lucretius Carus, ve chvíli, kdy mladořímská moderna prohláší enniovskou tradici za mrtvou, dopisuje těžce dobývaným hexametrem svůj výklad starověkého atomismu, kosmickou symfonii o věcném koloběhu, podivuhodnou epickou básně, která bude žít ještě za dva tisíce let. Několik jmen a ještě méně zachovaných veršů nám dávají tušit, že už před mladořímskou modernou se začala rodit lyrika. Správný Říman, střizlivý a praktický hospodář, neúnavný politik a válečník, však považuje literární činnost za zábavu stejně vhodnou a důstojnou, jako je hra v kostky. Sám Cicero, Catullův současník, se vyjádřil, že i kdyby žil dvakrát tak dlouho, nenašel by si čas, aby četl lyrickou poezii. A teď ti, po nichž tento živý prototyp hrdého a obětavého republikána, ctivého národní tradice, hodil posměškem, izolování od věvy světa, uzavření do malého přátelského kroužku celá léta soustředěně pilují verše, jejichž hrdinové nemají šanci vstoupit do čítanek jako příklady občanské ctnosti, skandálně obnažují před čtenářem své nejintimnější city a vysmívají se všemu a všem. Zlehčují sice své

Přijďme k tomu, že příslušníci mladořímské moderny jsou po věky peskování, že pěstování tohoto římského l'art pour l'artismu a svou apolitičností odcizili poezii národu a způsobili, že přestala plnit svou výchovnou funkci. To v malých obměnách mnohokrát ještě uslyšíme. Ale nezapomínejme, že se ocitáme v první polovině prvního století před naším letopočtem, kdy se rodí v římské poezii cosi skutečně nového: básník. Nechceme tím říci, že před mladořímskou modernou neexistovala v Římě poezie. Už dvě stě let se rozvíjí římská epika, které svým překladem Homéra položil základy řecký zajatec Andronikos, už před sto lety

výtvořily, nazývají je bláhovostmi, drobnostmi, hříčkami a prohlášují, že píší veršičky a veršovánky, ale berou sami sebe a svou práci nesmírně vážně – a zodpovědně. Celým svým dílem demonstrovají, že básnická tvorba je povolání i poslání. Zaskvěli se na římském literárním nebi jako roj meteorů. Zbyla po nich všechno vsudy hrstka odřených veršů, které filologové pracně vydobyli z hlubiny děl, v nichž byla mladořímská moderna citována, chválena, kritizována nebo parodována, a sto šestnáct básní Gaia Valeria Catulla. Podle všech dobových svědectví i podle názoru pozdějších autorit, které měly ještě k dispozici dnes ztracená díla ostatních, byl Catullus nejjasnějším z těchto meteorů, nejmodernějším básníkem první tvůrčí skupiny v dějinách římské literatury. Máme smůlu, že nepřetržitý čas zachoval zcela náhodně jen jeho dílo, a zbavil nás tak možnosti srovnávat, a máme štěstí, že laskavá náhoda zachovala právě dílo tak vzrušující.

Catullus byl synem své doby a ta, vymknuta z kloubů, šlela. Přinesl si z rodného severu zdrženlivost vůči římskému veřejnému životu a byl jistě zcela chladný k neurvalým politickým bojům, v nichž se rozpadalo římské republikánské

zřízení. Asi nevěřil v panteon římských bohů, římská pragmatičnost mu byla směšná a honbou za peníze, úřady, mocí a slávou pohrdal. To však ani v nejnižším neznamena, že byl k problémům své doby lhostejný. Naopak: zraňován ve svém bytostném republikánství, ostře vnímal politický i mravní úpadek. *Bezpráví se zaměřuje za právo!*, volá v závěru své *učené* básně. Ve své lyrice osobně a nelitostně útočí na ty, kteří mu předstávají mravní bahno společnosti. Není mu dáno, aby přehlédl tuto bouřlivou dobu a porozuměl jí. Ale komu z jeho současníků to dáno je? Neúpornému Ciceronovi, který celý život slepě a odhodlaně bojuje za ztracenou veřejnou věc? Lucretiovi, uzavřenému do soukromí pracovní a hledajícímu materialistické evangelium, které by zbavilo strachu duše zmítané úzkostmi?

Catullus přišel do Říma, aby jej dobyt. Nikoli jako politik – jako básník. Byl vznětlivý, nerozvážný a vášnivý. Nevěděl, co je to římská umělost a moudrost. Zato byl zlomyslný a jízlivý jako rodilý Říman, pro něhož byl drsný a břítký vtip octem, který se hodil ke každému jídlu. Byl vzdělaný. Studoval pečlivě folklór i literaturu. Překládal Kallimacha, hellénistického básníka ze III. století, který byl neoterikům blízký svými

básníckými zásadami, stejně jako Sappó, lesbickou básnířku ze VI. století, jejíž písně mu byly nedostižným vzorem. Dokázal se poučit u řeckého mistra invektivy, jakým byl Archilochos z Paru, i u zavrhaného Ennia. Pokoušel se přivlastnit si kulturní bohatství, ale současně usilovně hledal svůj vlastní, specifický tón. Jsme často v pokušení vidět v mnoha jeho básních výraz osobních prožitků. Někdy to jsou jen motivy převzaté z hellénistické poezie a přepracované se znalostí básnického řemesla do té doby nevídanou. Catullus užívá stejně pohotově hovorový jedenáctislabičný verš jako složitá lyrická metra nebo patetický hexamet, vyzkouší vzrušený galiamb stejně jako elegické distichon. Umí napsat žánrový obrázek z lázní, téměř klasicky znějící epigram na nevěnou ženu stejně jako mytologický epos. V jeho básních najdeme učené archaismy i novotvary, které sám vymyslel, i výrazy, které v římské literatuře čteme velmi zřídka, ale které dodnes můžeme vidět na zdi pompejského nevěstince. Bylo by pošetilé prohlášovat všechny Catullovy básně za dokonalá a zdařilá díla. Ale všude tam, kde básníkův verš nebo tón zní našemu uchu nelibě, hledejme nejprve autorův záměr a přičtème 2000 let, která nás oddělují.

Podle tradice si Catullus sám vážil nejvíce svých *učeníých* skladeb a jimi také si získal největší obdiv a úctu současníků. Zkusme poměřit výtky adresované mladořímské moderně právě jimi. Neoterikové si přý vybírali odlehlá mytologická témata, kuriózní látky neznámé řadovým čtenářům. Pro malý epos (epyllion) *Svatba Pélea a Thetidy* sáhl Catullus k epizodě ze slavného trojského cyklu, tedy k mýtu, který mnohokrát zpracoval z tragédiích už Ennius a který byl znám každému římskému školákovi, jehož prapředkové – jak známo – pocházeli přímo od trojského hrdiny Aenea. Téma extatické básně o Attidově vykleštění bylo možná čímsi novým. Ve stejné době však čerpá z ovzduší Kybelina kultu i Catullův antipod Lucretius. Nebylo to tedy téma pracně vyhledané. Neoterikové přý zpracovávali svá témata tak učeně, že bylo třeba psát k jejich básním neméně učené komentáře. Epyllion o Ariadně na Naxu, vložené do rámce příběhu o Péleovi a Thetidě, vychází z obrazu, který je vetkán na příkrývce svatebního lože. Ariadné, strnulá žalem, hledí za prchajícím Théseem, zatímco s druhé strany se k ní blíží Dionýsos se svým průvodem. Na příkrývce je zachycen pouze tento jediný okamžik z finále

Ariadniny lásky k Théseovi, ale Catullus – ačkoli jeho cílem je dát nám nahlédnout do nitra hrdinů, poznat procitnutí lásky v Ariadnině srdci, pochopit hloubku jejího zoufalství a odsoudit věrolomnost Théseovy zrady – nás nenápadně seznamuje se vším, co tomuto okamžiku předcházelo i co bude následovat. I čtenář, který báji nezná, je schopen ji sám rekonstruovat. Zůstane mu utajeno jen velmi málo skutečností (např. spojitost mezi vraždou Androgea a každoročním obětováním athénských mladíků a dívek Mínótaurovi zůstane nepochopitelná, pokud nevíme, že Androgeus byl Mínóův syn, kterého zabil Théseův otec ze žárlivosti, protože mladík na athénských hrách porazil domácí závodníky), a to nikterak nepřekáží pochopení autorova záměru. Učený komentář by se k básni jistě dal napsat. Všimněme si jen, jak plasticky je podán popis obrazu! Jsme přímo v pokušení se tázat, zda Catullus nebyl inspirován nějakým soudobým výtvarným dílem. Taková díla jistě existovala, vždyť se nám dochovala v Pompejích freska s podobným námětem. Všimněme si také, že popis obrazu je rozdělen do dvou částí, z nichž jedna epyllion zahajuje a druhá uzavírá. V první dominuje klid a strnulost: nahá Ariadné

stojí v řasách při pobřeží jako zkamenělá a mořské vlny kolébají šat, který se jí svezl s těla. Druhá část je naopak plná vzruchu, pohybu a děje: mladý Bakchos přijíždí v průvodu satyrů, silně a bakchantek, které divoce tančí, potřásají svými thyrsy, ovíjejí se hady, hrají na bubínky, na cymbály, pískají na flétny, trhají kusy býčího masa. Stálo by za zkoumání, jak Catullus ovlivnil Tizianův obraz Bakchos a Ariadné... ale nebyl by takový komentář spíše svědeckým a důkazem toho, že jsme schopni básně pochopit a ocenit a že v nás vyvolává celé trsy asociací?

Neoterikové prý psali pouze pro malý okruh svých přátel a odlehými tématy svých básní i jejich učeností způsobili, že se jejich poezie uzavírala širšímu publiku. Nemáme představu, jak dlouho trvalo v Římě (kde vycházejí teprve od r. 59 př. n. l. jakési noviny, Caesarova *Acta diurna*, Denní události, a kde bude teprve r. 39 př. n. l. otevřena první veřejná knihovna), než básníkovu dílo vstoupilo mezi širší masu čtenářů a čtlo se ve školách. Pohlédme však na Catullovy svatební písně: Catullus se nespokojil pouhým překladem řeckého epithalamia, ale pokusil se na základě svého studia římského folklóru vytvořit sku-

tečnou římskou svatební píseň, která by sloužila při konkrétní příležitosti. Věnoval ji svému příteli Manliovi Torquatovi k jeho svatbě. Píseň se patrně četla na svatební hostině a prostřednictvím hostů byla pak šířena i mimo okruh Catullových přátel. Několik epithalamii zachovaných z různých dob svědčí o tom, že dál už svatební píseň žije jako příležitostný literární útvar určený širšímu okruhu čtenářů. Catullovo dílo i dílo jeho přátel bylo záhy parodováno – může být parodováno něco, co není živou součástí čtenářského povědomí? Neoterikové prý neznali skutečné hodnoty, ztratili jasný světový názor a životní cíl, jejich obzor je úzký a jejich poezie není schopna plnit své výchovné poslání. Podle mravního kodexu republikánského Římana je Catullus, milující vdanou ženu a bezostyšně a veřejně oslavující svůj cizoložný poměr, nutně nemorální člověk. Je však přinejmenším zajímavé, že právě básník písní pro Lesbii si vybírá k překladu Kallimachovu *Berenicinu kadeř*, jíž uvádí do římské poezie poprvé téma manželské lásky, že se pokouší vytvořit římské epithalamion, že ve své nejrozměrnější skladbě oslavuje manželské štěstí a postuluje tak skutečný milostný cit k ženě, stálost a věrnost, manželství

uzavřené na základě oboustranné lásky a svobodné volby – tedy hodnoty, které nejsou do této doby součástí římské etiky, ale stanou se součástí nově se rodícího pojetí mravnosti.

Catullus, syn bouřlivé doby, která zrodila jej i jeho poezii, žil jen třiatřicet let. Tvořil možná jedno desetiletí, což je z hlediska tisíciletého vývoje antické literatury čas přímo jepičí. Přesto on a jeho druhové – jak bývá shodně a spravedlivě konstatováno – svým rozporným dílem položili základy *moderní* římské poezii, již dnes nazýváme klasicismem a dokládáme jmény Horatius, Ovidius, Tibullus, Propertius. Bez jejich zdánlivě samostatně experimentujících básní, které zbavily poezii pout dogmaticky chápané služebnosti, by nebylo výsostně angažovaných básnických děl budoucnosti, jakou je Vergiliova *Aeneis*. Je to snad málo?

Nevíme, kolik básní Catullus napsal, kolik jich přednesl svým kritickým přátelům a kolik se jich ztratilo. Ale musel jistě napsat tisíce veršů, aby dokázal uzavřít tragický rozpor celého svého života do jediného dvojverší, které nalezneme v každé antologii. Začíná slovy: *Nenávidím a miluji*. Latinsky to zní *Odi et amo* a Říman to vyslovoval jen čtyřslabičně: *Odēt amo*. Obě *o* jsou dlouhá

Dopsal jsem knížku DS.....	5
VERŠÍKY.....	6
<i>Schůzky s přáteli</i>	
Jaro už vlaze rozechvívá vzduch DS.....	7
Veranie DS.....	8
Když na to přijde DS.....	9
Flavie DS.....	10
Špatně, můj milý Cornificie DS.....	11
Jen ke mně klidně přijď, můj Fabulle JŽ-ES.....	12
To zrodila tě lvice DS.....	13
Lež a faleš! DS.....	14
Můj přítel Varus JŽ-ES.....	16
Když přítel Calvus JŽ-ES.....	18
Ó Marku Tullie JŽ-ES.....	19
Šenkýři, hej! DS.....	20
To jsme si o věrejší kratochvíli DS.....	21
Psaníčko DS.....	22
Od chvíle, kdy Cinna začal psát JŽ-ES.....	23
Septimius má na klíně svou lásku DS.....	24
Jestli ti to není na obtíž DS.....	26
Volustovy anály JŽ-ES.....	28
Vare, ten Suffenus DS.....	29
Ne že bych počítal JŽ-ES.....	30
Zapomeň na svou touhu DS.....	31
Jestliže ozvěna našeho žalu JŽ-ES.....	32
Dlouhou cestu jsem vážil DS.....	33
Sirmio mé DS.....	34

a podložená přízvukem. Zní to pateticky, zoufale i bolestně. Pouhé čtyři slabiky. Nenávídím a miluji? Nebo: Nenávídím! Miluji! Nebo: Hned nenávídím, hned zas miluji! Nebo: Ačkoli už nenávídím, ještě miluji. A slyšme dál ten naléhavý a bouřlivý dialog se sebou samým: *Chceš se mně snad zeptat, proč to dělám? Sám to nedovedu vysvětlit! Já jenom cítím, že to tak je. A to mně mučí! Závěr je ovšem stejně úderný a stejně zoufalý jako začátek. Naše slova byla příliš chudá. Catullovo *excrucior* (jen se Říman s povzdechem nadechl na první slabice, a už mu to slovo zaskřípalo jako písek mezi zuby: *ex - krucior*) znamená, že jej rozporuplný cit vbíjí na kříž, že jej rozervává jako člověka natahovaného na skřípec, že z tohohle mučení snad zemře. Toto lapidární dvojverší mohl napsat něžný, zraněný básník v dopise své milence. Jízlivý posměváček je mohl vyřít na zeď nevěstince, kam (před ní? za ní?) utekl k jiné. A toto dvojverší by mohlo být vtesáno do mramorového soklu sochy učeného básníka. Ale napsal je jen jeden autor:*

GAIUS VALERIUS CATULLUS

Eva Stehlíková
(1979)

VERŠÍKY.....	36
<i>Písně pro Lesbii</i>	
Sám sedět s tebou DS.....	37
Vrabčáčku DS.....	38
Lesbie, žijme DS.....	39
Lesbie na mě jen vrčí DS.....	40
Truchlete, city Žádosti a Lásky DS.....	41
Když je u toho choť DS.....	42
Lesbie, ptáš se, kolik polibení DS.....	43
Žádnému neodá se raději DS.....	44
Quintie prý je přepůvabná DS.....	44
Jak já svou Lesbii miloval DS.....	45
Takhle jsem skončil, Lesbie milá DS.....	45
Říkávalas, má Lesbie DS.....	46
Když se tvá touha DS.....	47
Miláčku, podle tvých slov DS.....	48
Caelie, slyšíš DS.....	49
Jestliže člověka těší JŽ-ES.....	50
Furie s Aureliem JŽ-ES.....	52
Chudáku Catulle DS.....	54
Miluji – proklínám! JŽ-ES.....	55
Miluji – to jest nenávidím DS.....	55
VERŠÍKY.....	56
<i>Nemám chuť se ti zalíbit</i>	
Sem, ke mně JŽ-ES.....	57
Víš, Aufleno JŽ-ES.....	59
To je čest JŽ-ES.....	59
Vzkaž mi hned JŽ-ES.....	60
Ta přihoda je podle tvého gusta JŽ-ES.....	61
Iuventie, tvůj zrak DS.....	62
Ty, jenž jsi kvítek DS.....	63

Aurelie, ty nenažranče žravý JŽ-ES.....	64
Zbláznil ses, Ravide JŽ-ES.....	65
Furie s Aureliem JŽ-ES.....	66
Samý žert jsi byl, sladký Iuventie DS.....	67
Kdo se má na to dívat? JŽ-ES.....	68
Skvěle se shodnou zvrhlí tajrdlíci JŽ-ES.....	70
Chůť se ti zalíbit? JŽ-ES.....	71
Mentula nahrabal na tři sta jiter JŽ-ES.....	71
Ta rozhodnožka kdekým načatá JŽ-ES.....	72
Ahojtě, holka JŽ-ES.....	73
K sídlu Muz škrábe se Mentula JŽ-ES.....	74
Firmánské údolí JŽ-ES.....	74
Kdyby tvou šedivou paliči, Cominie JŽ-ES.....	75
Městečko, toužíš oslavit hry JŽ-ES.....	76
Egnatius má zuby bělostné JŽ-ES.....	78
Ty, Rufe, nediv se JŽ-ES.....	79
Putyko, vošoustu JŽ-ES.....	80
Teplouši Thalle JŽ-ES.....	82
Arrius říkával <i>dyzgrétné</i> JŽ-ES.....	83
Co lidé říkají kecalům JŽ-ES.....	84
Vyjde to nastejno JŽ-ES.....	85
Když někdo chlubí se JŽ-ES.....	86
Gallus má bratry dva JŽ-ES.....	87
VERŠE.....	88
Svatební píseň podle řeckého vzoru ZH-ES.....	89
Hymnus na Dianu DS.....	95
Římská svatební píseň ZH-ES.....	97
Artis ZH-ES.....	109
Svatba Pélea a Thetidy DS.....	116
NEJJASNĚJŠÍ Z METEORŮ.....	142

Vydal Jiří Buchal – BB art v edici VERSUS v roce 2001
Bořivojova 75, Praha 3

Translation copyright © 2001 Zdeněk Hron,
Dana Svobodová,
Jiří Záček

Philological cooperation: Eva Stehlíková
Epilogue copyright © 2001 Eva Stehlíková

All rights reserved

Rediguje: Zdeněk Hron
Odpovědný redaktor: Marek Fikar

Grafická úprava obálky © 2001 Aurélie Lukešová
Tisk: CENTA, s.r.o., Vídeňská 113, Brno

V tomto uspořádání první vydání

ISBN 80-7257-600-3